

ČVUT

ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE

UCEEB

UNIVERZITNÍ CENTRUM
ENERGETICKY EFEKTIVNÍCH
BUDOV

KOMBINACE FV SYSTÉMU A TEPELNÉHO ČERPADLA (PRO TÉMĚŘ NULOVOU BUDOVU)

Tomáš Matuška, Bořivoj Šourek, Jan Sedlář, Yauheni Kachalouski

Energetické systémy budov

Univerzitní centrum energeticky efektivních budov

ČVUT v Praze

VIZE VÝSTAVBY V EU PO ROCE 2020

- **Směrnice 2010/31/ES o energetické náročnosti budov**
  - vize výstavby po roce 2020
  - budovy s téměř nulovou spotřebou energie

- **definice**
  - **nízká** energetická náročnost
  - spotřeba ve **značném** rozsahu kryta z OZE
  - **v místě** či v jeho okolí

IMPLEMENTACE DO LEGISLATIVY ČR

- **Zákon 406/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů**
  - převzetí definice „téměř nulové budovy“
- **Vyhláška 78/2013 Sb. o energetické náročnosti budov, MPO ČR**
  - nastavení hodnocení
- **zavedeny 3 ukazatele energetické náročnosti budov**
  - kvalita obálky budovy – průměrný součinitel prostupu tepla
  - účinnost systémů – dodaná energie
  - neobnovitelná primární energie

PRIMÁRNÍ ENERGIE JAKO MĚŘÍTKO

- **neobnovitelná primární energie**
  - energie z neobnovitelných zdrojů užitá k „výrobě a dodávce“ energie (energonositelů) dodané do budovy
  - umožňuje sčítání různých energonositelů na společném základě, vyjadřujícím **zjednodušeně** míru vlivu na životní prostředí, vyčerpávání zásob, atd.
- **konverzní faktory**
  - definované v legislativě (vyhláška 78/2013 Sb.)
  - vyjadřují míru náročnosti energonositele na nPE
  - vycházejí ze statistik, politických motivací, mění se ...

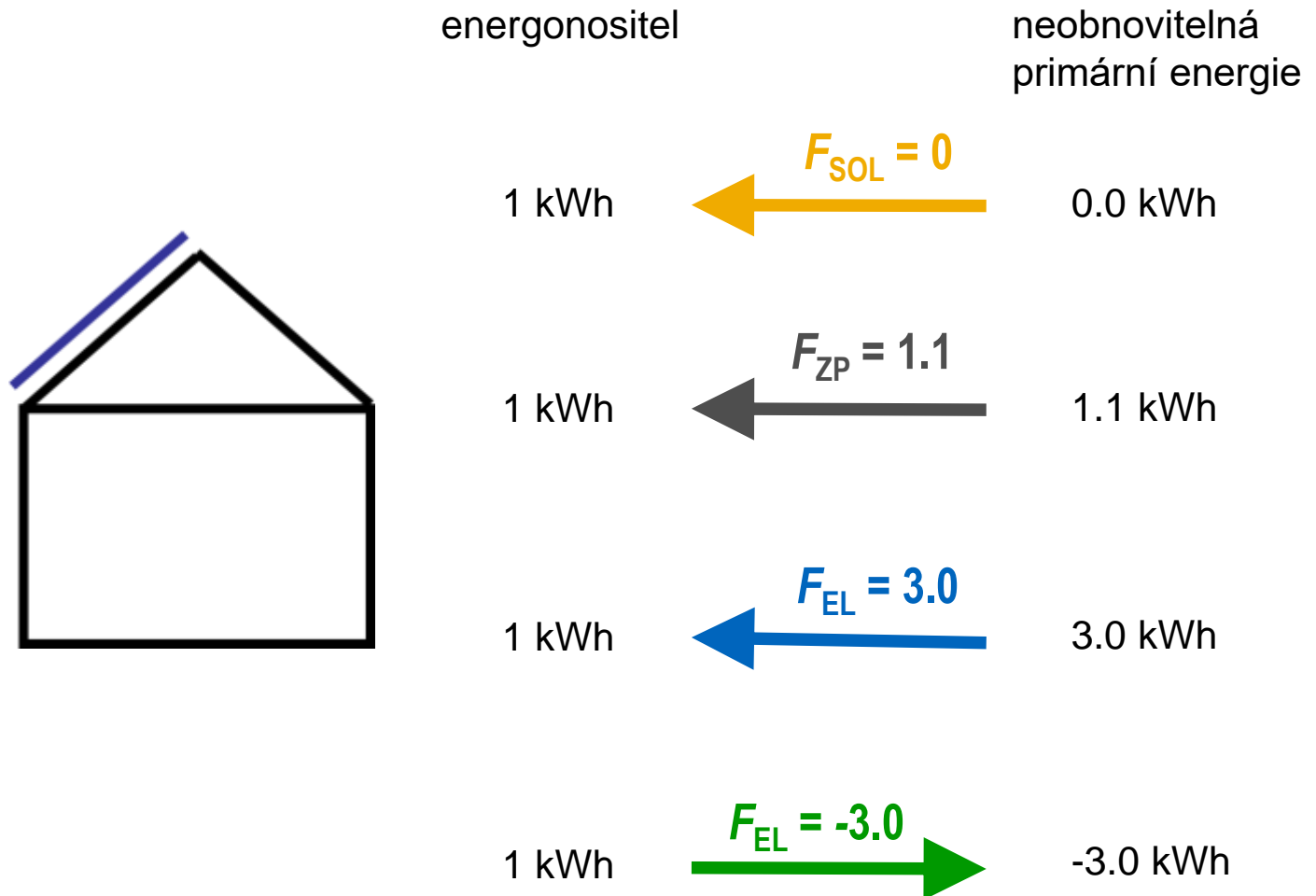
KONVERZNÍ FAKTORY

Energonositel	<i>F</i> [kWh/kWh]
Zemní plyn, černé uhlí, hnědé uhlí	1,1
Propan-butan, LPG, topný olej	1,2
Elektrická energie	3,0
Dřevo, ostatní biomasa	0,1
Dřevěné peletky	0,2
Energie okolní prostředí (elektřina, teplo)	0
Elektřina – dodávka mimo budovu	-3,0
Teplo – dodávka mimo budovu	-1,0
Soustava zásobování teplem s podílem OZE < 50 %	1,0
Soustava zásobování teplem s podílem OZE mezi 50 % a 80 %	0,3
Soustava zásobování teplem s podílem OZE > 50 %	0,1

Vyhláška 78/2013 Sb. o energetické náročnosti budov, MPO ČR

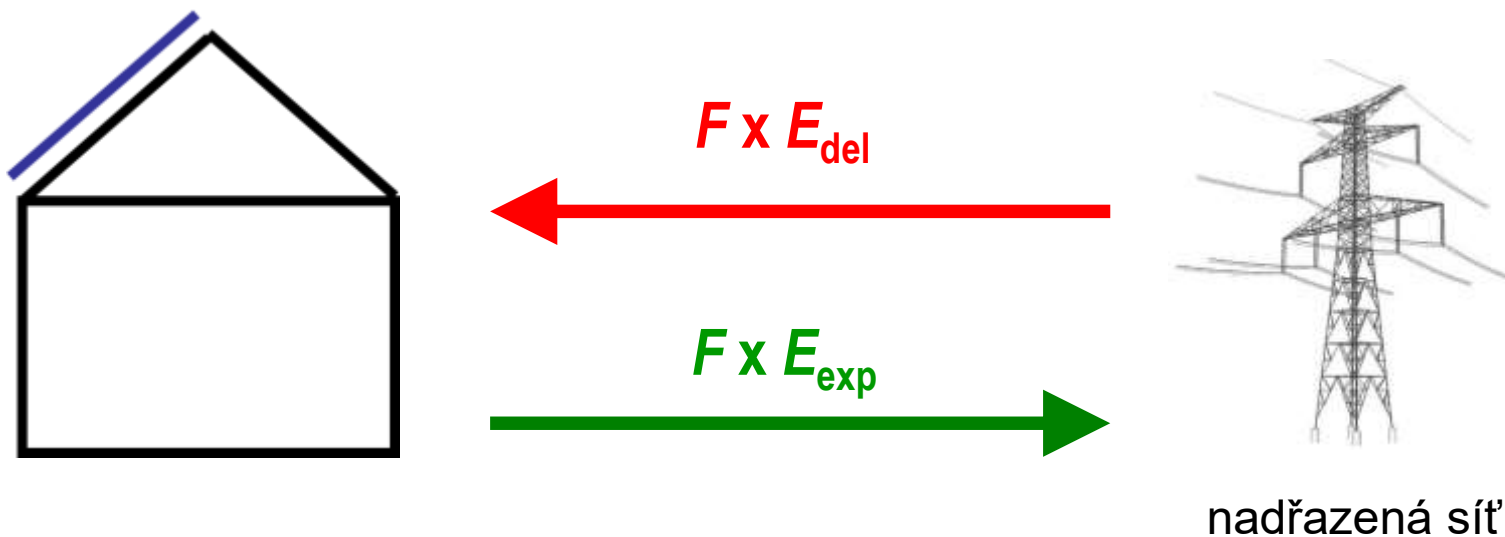
VÝPOČET PRIMÁRNÍ ENERGIE

BILANČNÍ VÝPOČET

- bilanční hodnocení budovy
  - vypočet z dodané (delivered) a vydané (exported) energie jednotlivých energonositelů a konverzních faktorů
  - bilance primární neobnovitelné energie **na základě ročního úhrnu**

TÉMĚŘ NULOVÉ BUDOVY: SOUČASNÝ STAV V ČR

- nastavení hodnocení ve Vyhlášce 78/2013 Sb.
  - zcela **neodpovídá** definici „téměř nulových budov“ v zákoně
- **téměř nulový rodinný dům, téměř nulový bytový dům**
  - dobře zaizolovaný, plynový kondenzační kotel, **žádné OZE** [1]
- **téměř nulová administrativní budova**
  - dobře zaizolovaná, elektrické vytápění, **žádné OZE** [2]

[1] URBAN, M., KABELE, K. Vliv legislativních požadavků kladených na energetickou náročnost budov vzhledem k využití alternativních zdrojů energie. Sborník konference Alternativní zdroje energie 2014, str. 213-219, 2014.

[2] URBAN, M., BEJČEK, M., WOLF, P., VODIČKA, A. Koncept administrativní budovy jako budovy s téměř nulovou spotřebou energie. Sborník konference Alternativní zdroje energie 2016, str. 193-200, 2016.

TÉMĚŘ NULOVÉ BUDOVY: SOUČASNÝ STAV V EU

- **Doporučení Komise (EU) 2016/1318 ze dne 29.7.2016**
  - o pokynech na podporu budov s téměř nulovou spotřebou energie a osvědčených postupů k zajištění, aby do roku 2020 byly všechny nové budovy budovami s téměř nulovou spotřebou energie

- **pro rodinné domy v kontinentální oblasti (ČR) se doporučuje**
  - neobnovitelná primární energie **20 až 40 kWh/m².rok**
  - vytápění, teplá voda, větrání, osvětlení, (vlhčení, chlazení)

TÉMĚŘ NULOVÉ BUDOVY: DŘÍVĚJŠÍ POKUSY V ČR

- ČSN 73 0540-2 Tepelná ochrana budov – Část 2: Požadavky, ÚNMZ 2011
  - informativní příloha
  - budova blízka nulové **nPE < 30 kWh/m².rok**
  - vytápění (včetně větrání), teplá voda, pomocná energie, (chlazení)
- poloviční hodnota (českého) požadavku pro pasivní domy
- hodnota odpovídající vizi evropské směrnice a doporučení (již v roce 2011!)

CO JSOU OPRAVDU (!) TÉMĚŘ NULOVÉ BUDOVY

- ambice pro „nové“ systémy vytápění
  - splnění kritéria dané doporučením Komise: 20 až 40 kWh/m².rok
  - osvětlení – není součástí systému TZB budovy
  - cca 5 kWh/m².rok elektrické energie ~ 15 kWh/m².rok primární energie
  - vytápění, teplá voda, pomocná energie
  - budova blízka nulové **nPE < 5 až 25 kWh/m².rok**
  - dnešní výstavba nPE = 120 až 200 kWh/m².rok
  - dnešní nZEB v ČR **nPE = 100 až 160 kWh/m².rok**

PŘÍKLAD (VÝPOČTU) ZCELA NULOVÉHO BYTOVÉHO DOMU

- **dosažení bilanční nuly**
  - kotel na pelety, FV systém na celé ploše střechy
- **provozní náklady**
  - nákup pelet, prodej FV do sítě (0.5 Kč/kWh)
pouze o 30% nižší oproti variantě s plynovým kotlem = **nejsou nulové**
- **investiční náklady do TZB 7x vyšší**

ZPŮSOB HODNOCENÍ?

- **roční bilanční výpočet**
  - splnění dáno pouze o velikostí FV systému a velikostí střechy (dostupné plochy)
  - „téměř nulová budova“ **nebude** mít „téměř nulové náklady na provoz“
- **realistický (simulační) výpočet**
  - bilance systému v každém okamžiku, reálné využití místní produkce z OZE pro krytí potřeby, akumulace energie z OZE
  - „téměř nulová budova“ **bude** mít nízkou potřebu externí energie a tedy nízké náklady na provoz

JAKÝ SYSTEM?

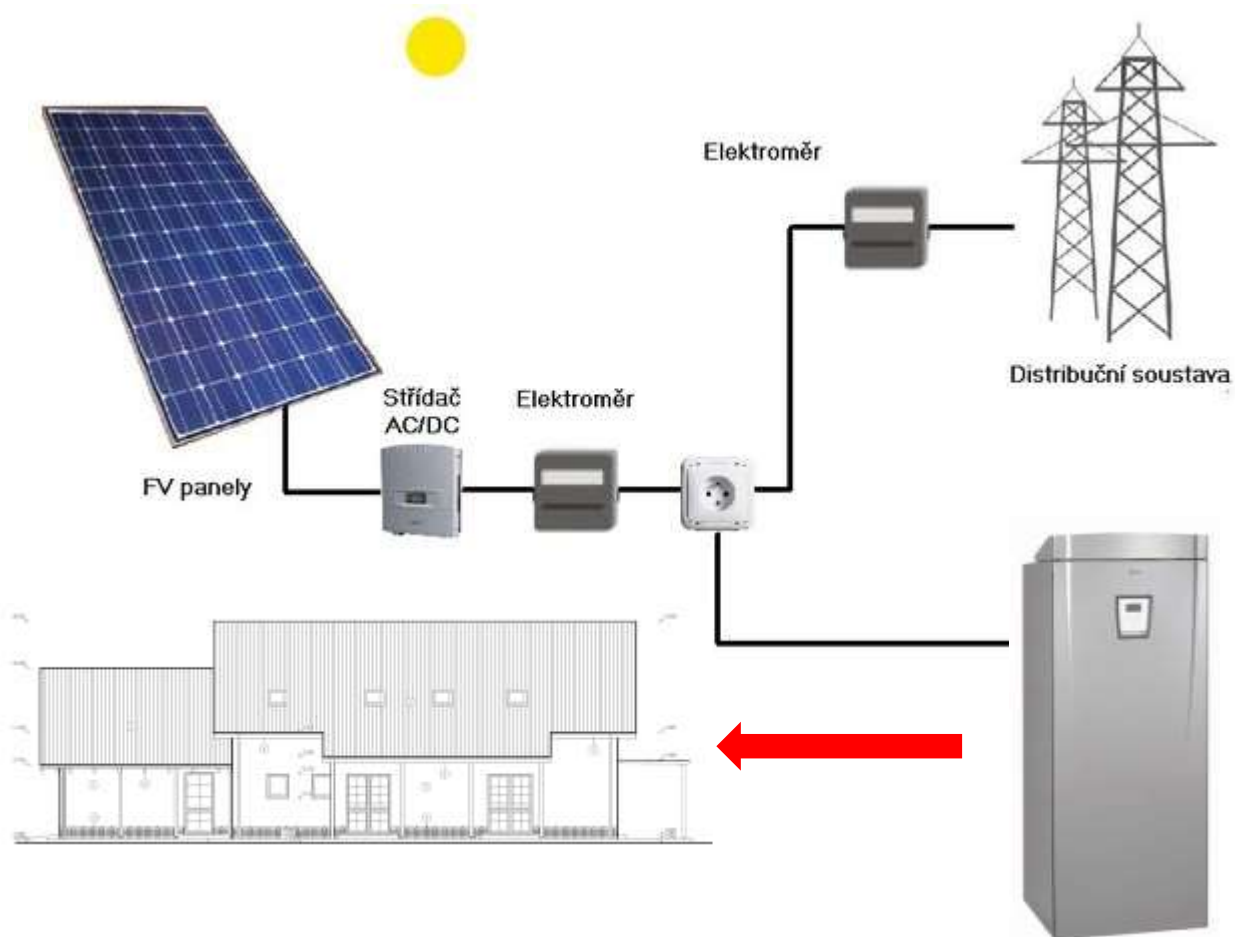

KOMBINACE FV SYSTÉMU A TEPELNÉHO ČERPADLA

- **elektricky poháněná tepelná čerpadla**
  - nízké provozní topné faktory pro přípravu teplé vody
  - v úsporných domech je vysoký podíl tepla na ohřev vody
  - náročná na primární neobnovitelnou energii
  - náročná na emise CO₂

- **kombinace s FV systémem**
  - snížení spotřeby elektrické energie ze sítě
  - snížení energetické náročnosti systému
  - zvýšení místního využití produkce FV systému

KOMBINACE FV SYSTÉMU A TEPELNÉHO ČERPADLA

MODELOVÝ DŮM

- **energeticky pasivní rodinný dům Hamry u Hlinska**
  - tepelná ztráta 4.5 kW, vytápěná plocha 190 m², objem 935 m³
  - podlahové vytápění 40/35 °C, větrací jednotka, atd.
  - 4 osoby á 50 l/os.den (45 °C)

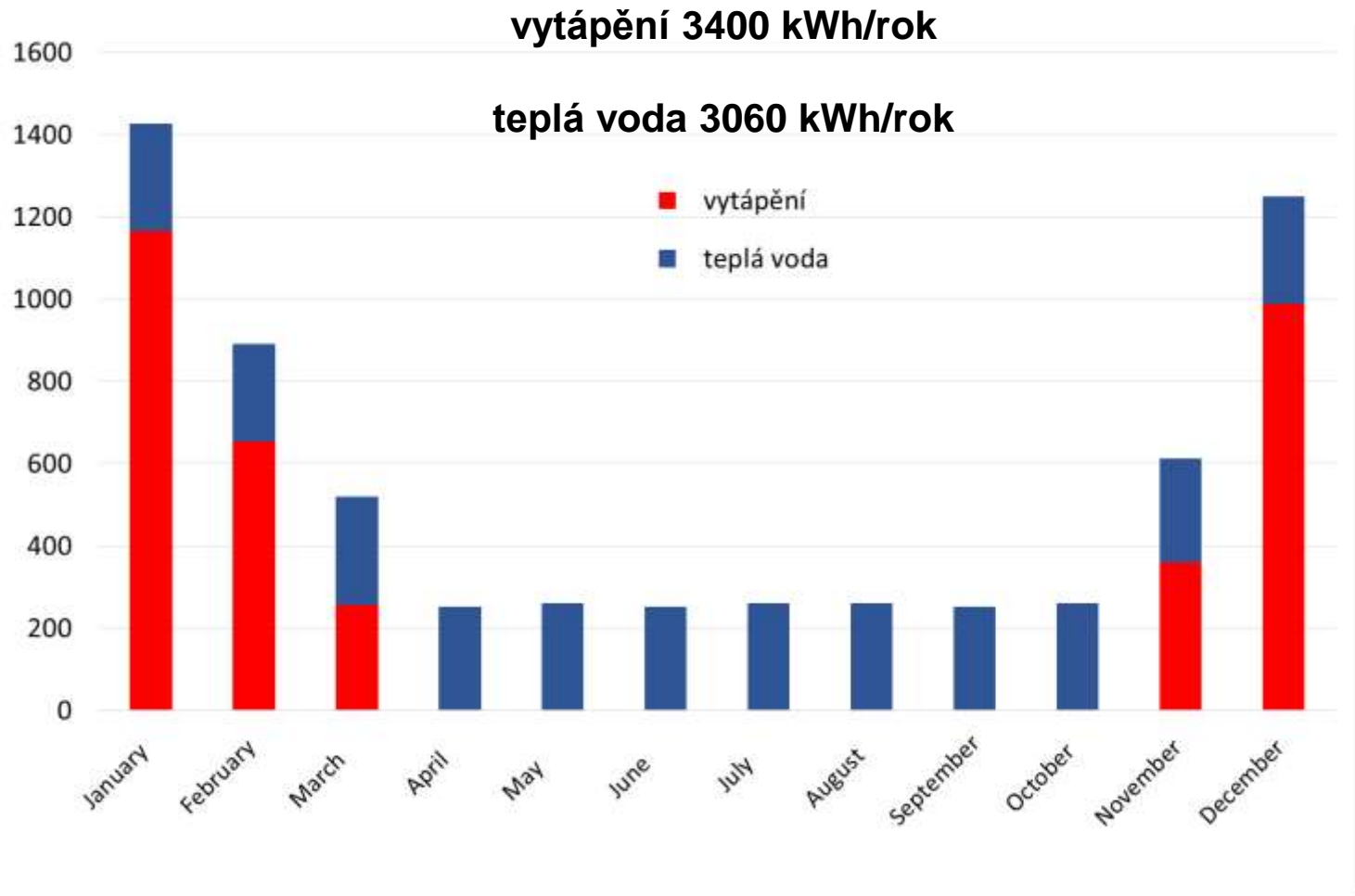

MODELOVÝ DŮM

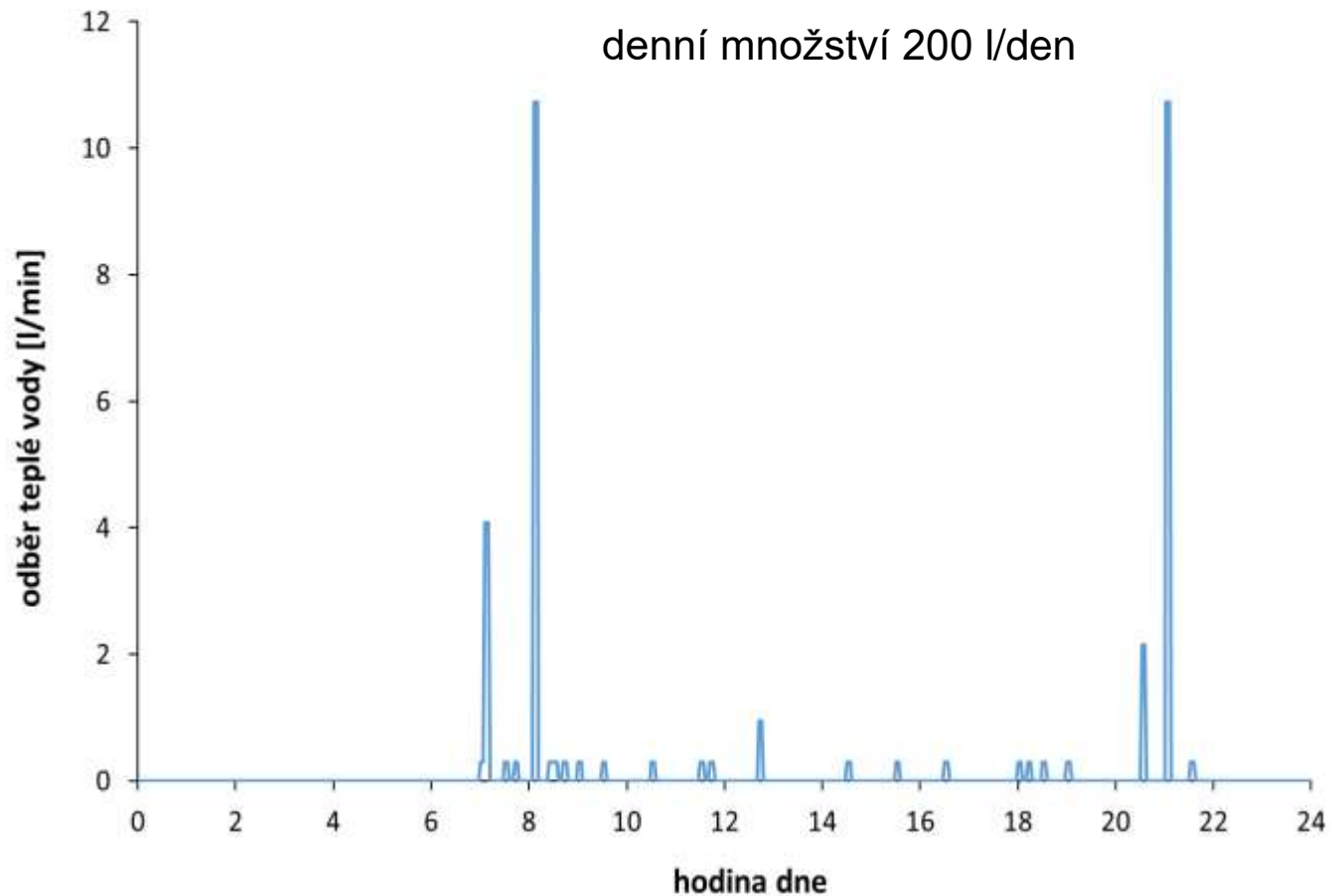
BILANCE POTŘEBY TEPLA

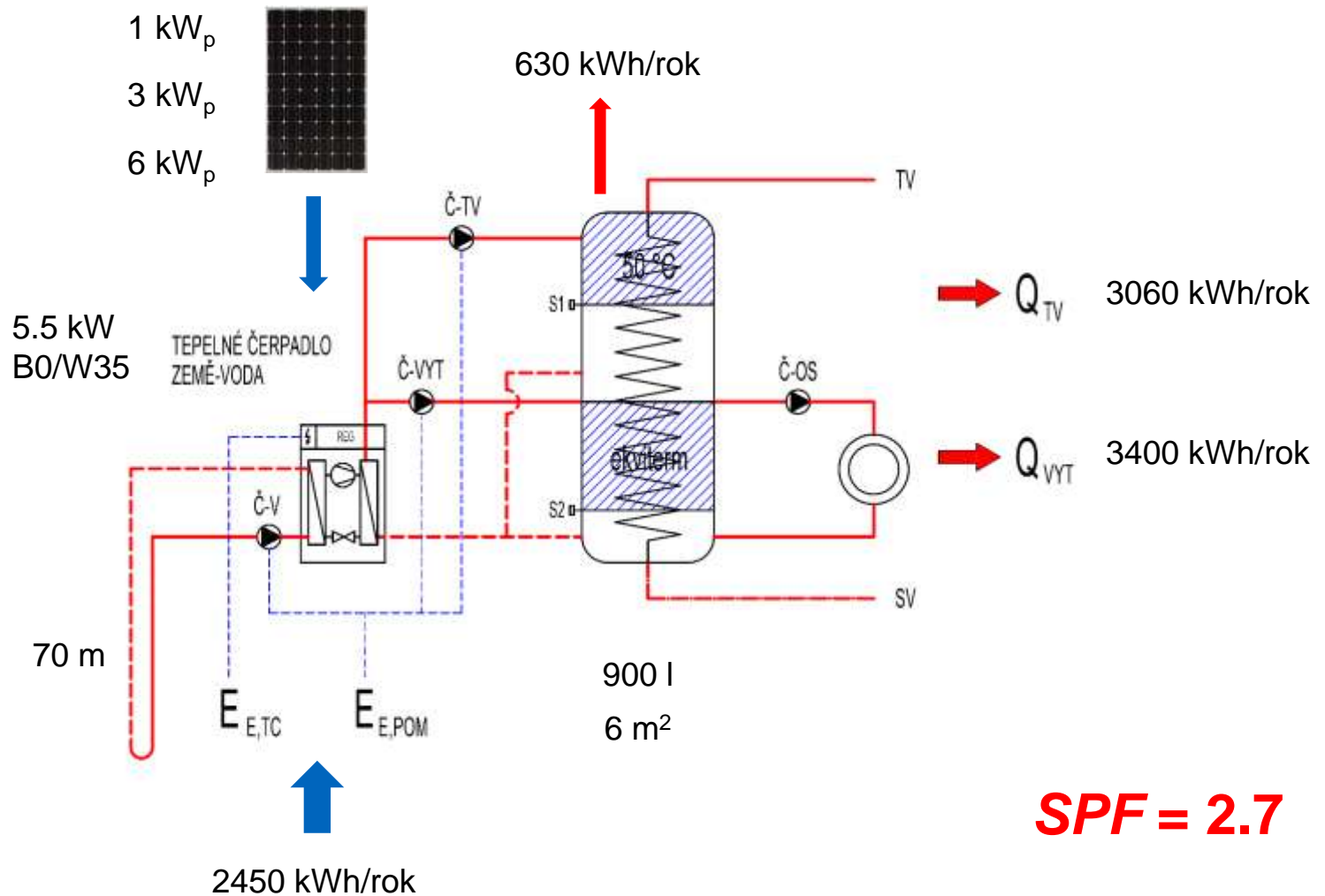
ODBĚROVÉ CHARAKTERISTIKY – TEPLÁ VODA

teplota odběru 45 °C
denní množství 200 l/den

KONVENČNÍ KOMBINACE PRO VYTÁPĚNÍ A PŘÍPRAVU TEPLÉ VODY

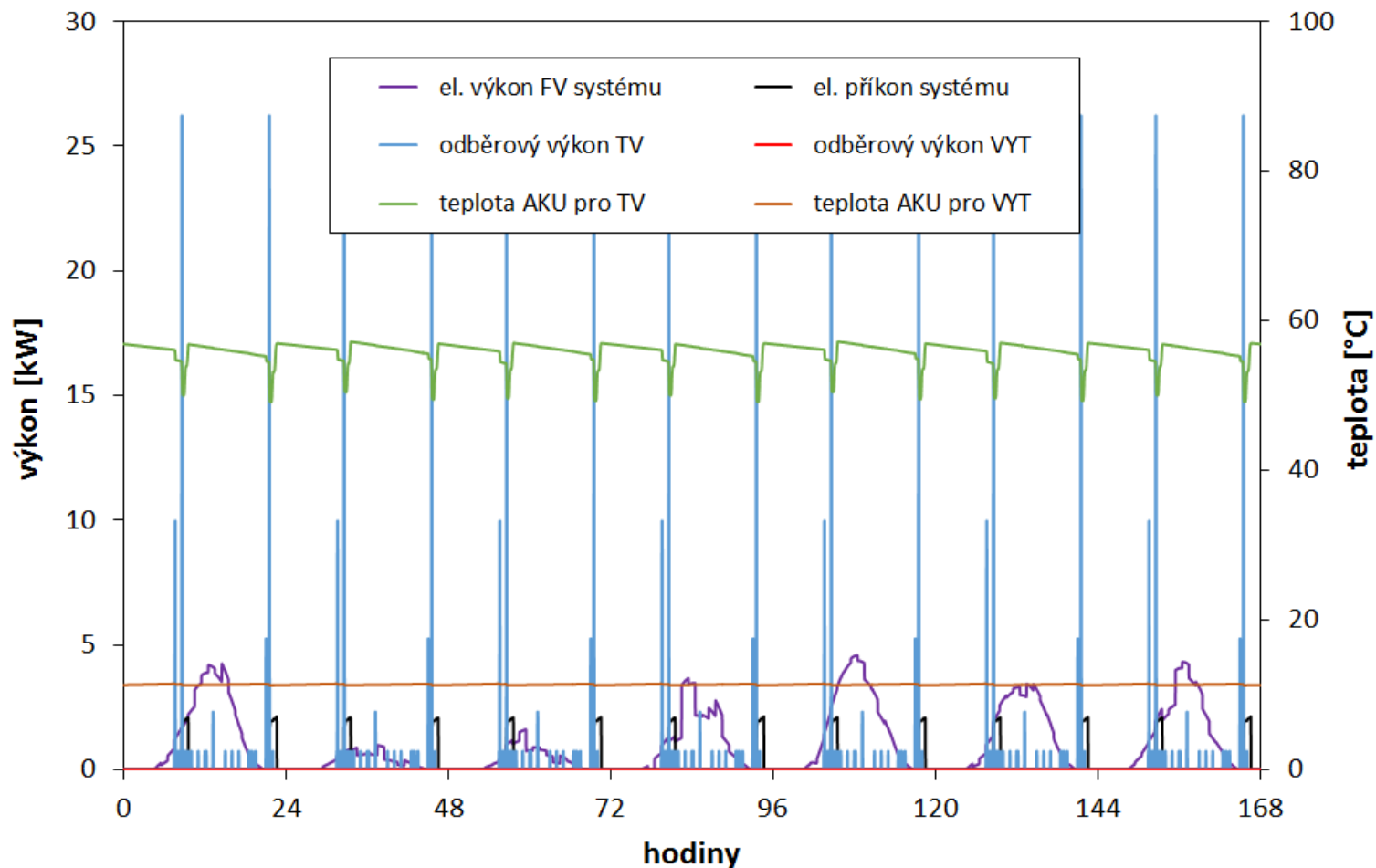
ANALÝZA

Parametr	Varianta bez FV	Varianta 1 kW _p	Varianta 3 kW _p	Varianta 6 kW _p
W_{el} [kWh/rok]	2446	2370	2217	2061
SPF systému [-]	2.7	2.7	2.9	3.1
Solární pokrytí f_{FV} [%]	-	3	9	16
Využití produkce r_{FV} [%]	-	8	8	6

- **bez vazby běhu tepelného čerpadla na výrobu FV systému**
  - odběry teplé vody – provoz tepelného čerpadla mimo dobu produkce fotovoltaické elektřiny
  - odběry tepla pro vytápění – v zimě, v noci

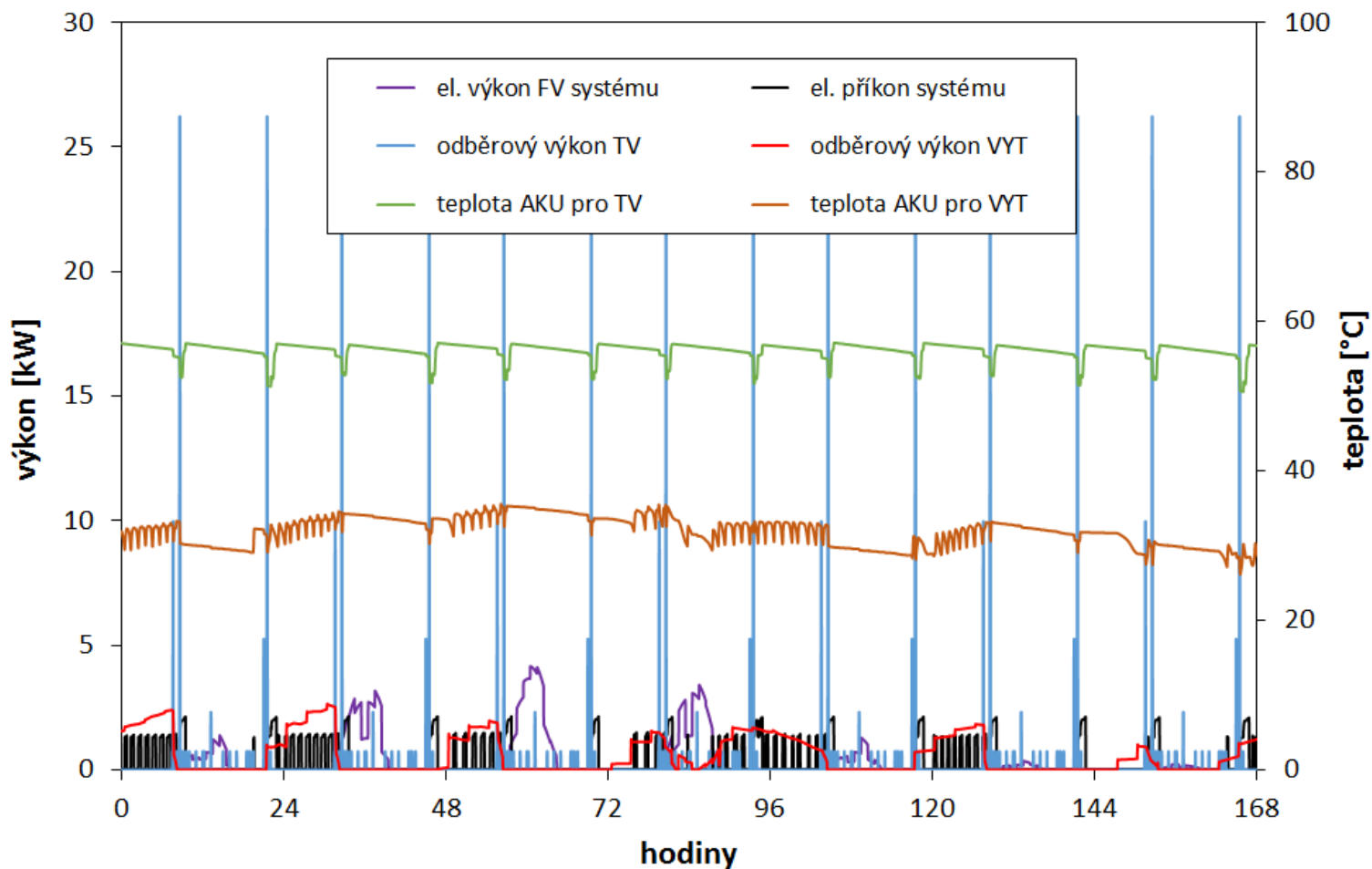

KONVENČNÍ KOMBINACE S FV SYSTÉMEM 6 kW_p - LÉTO

KONVENČNÍ KOMBINACE S FV SYSTÉMEM 6 kW_p - ZIMA

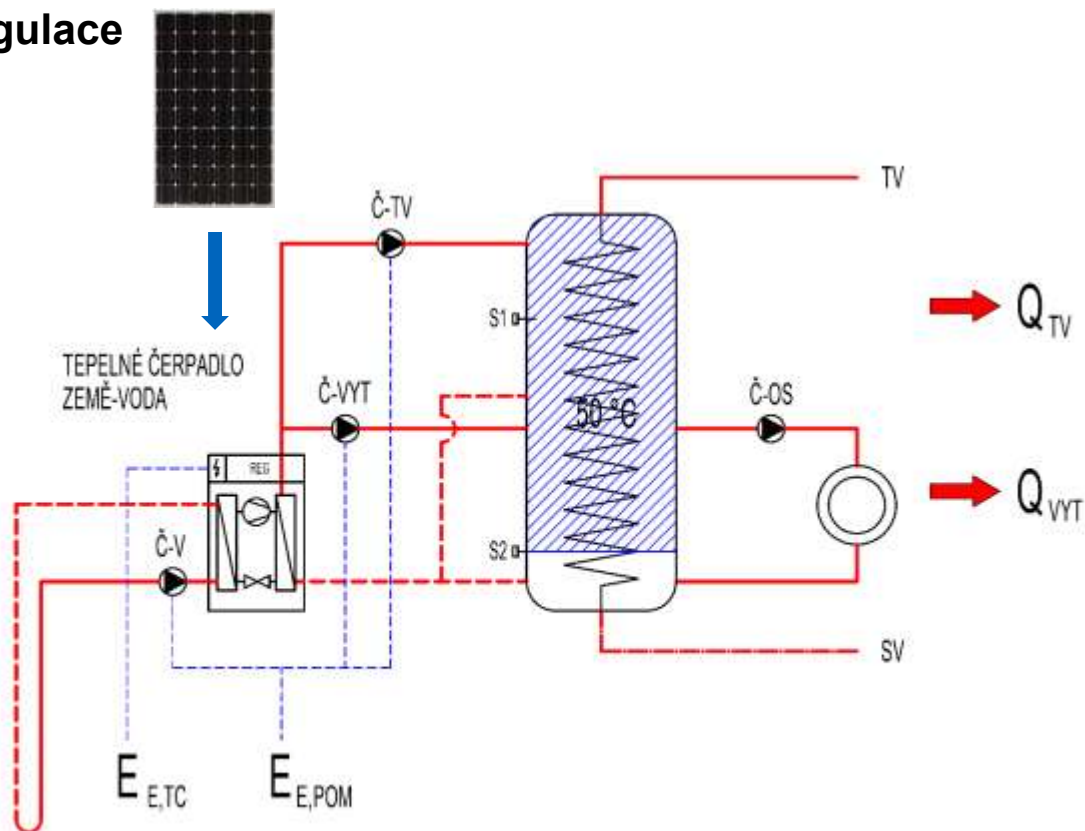

ADAPTIVNÍ PROVOZ TEPELNÉHO ČERPADLA PODLE FV SYSTÉMU

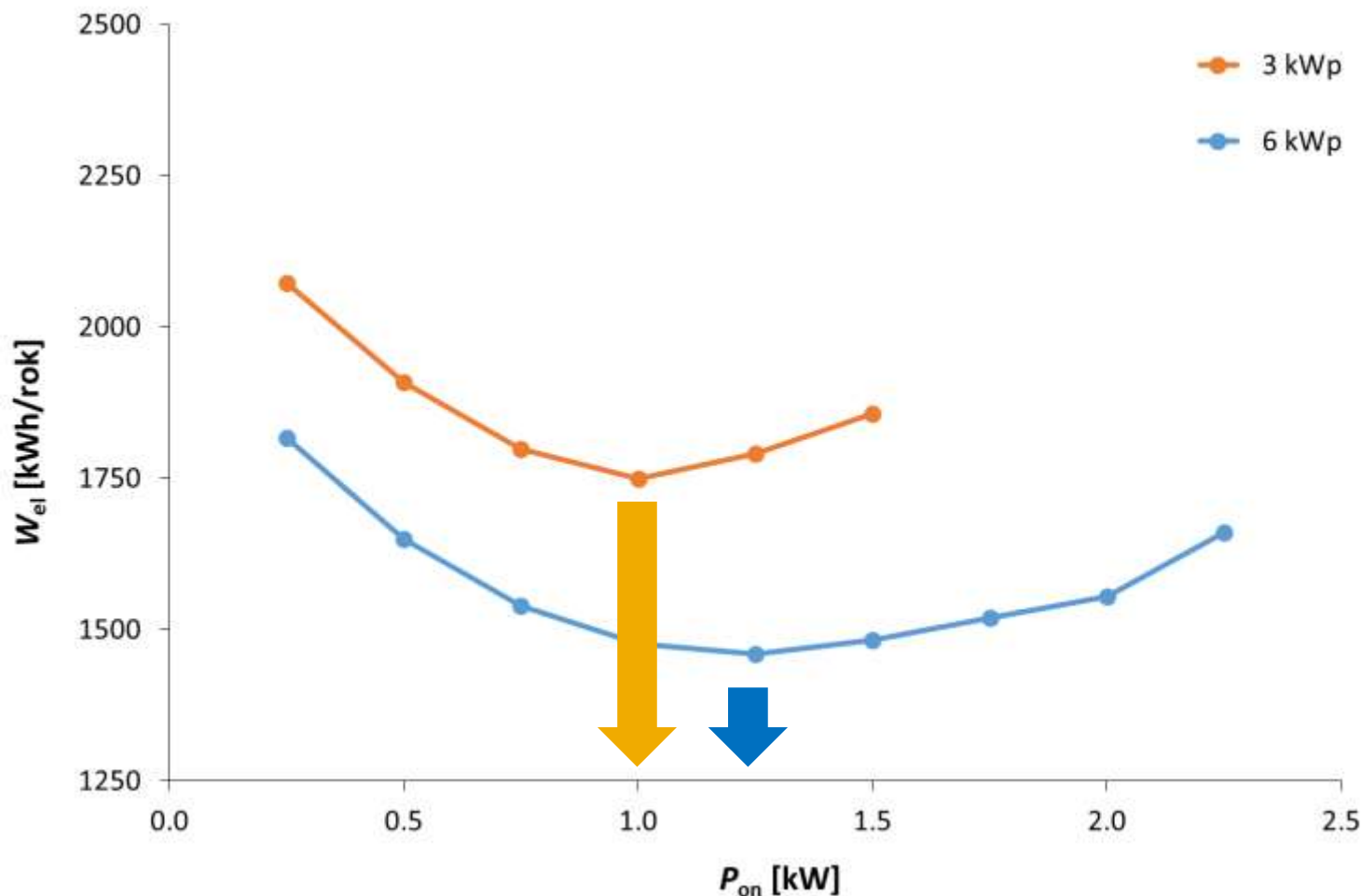
adaptivní regulace

max. příkon $P_{TC} = 2.2 \text{ kW}$ (B0/W55)

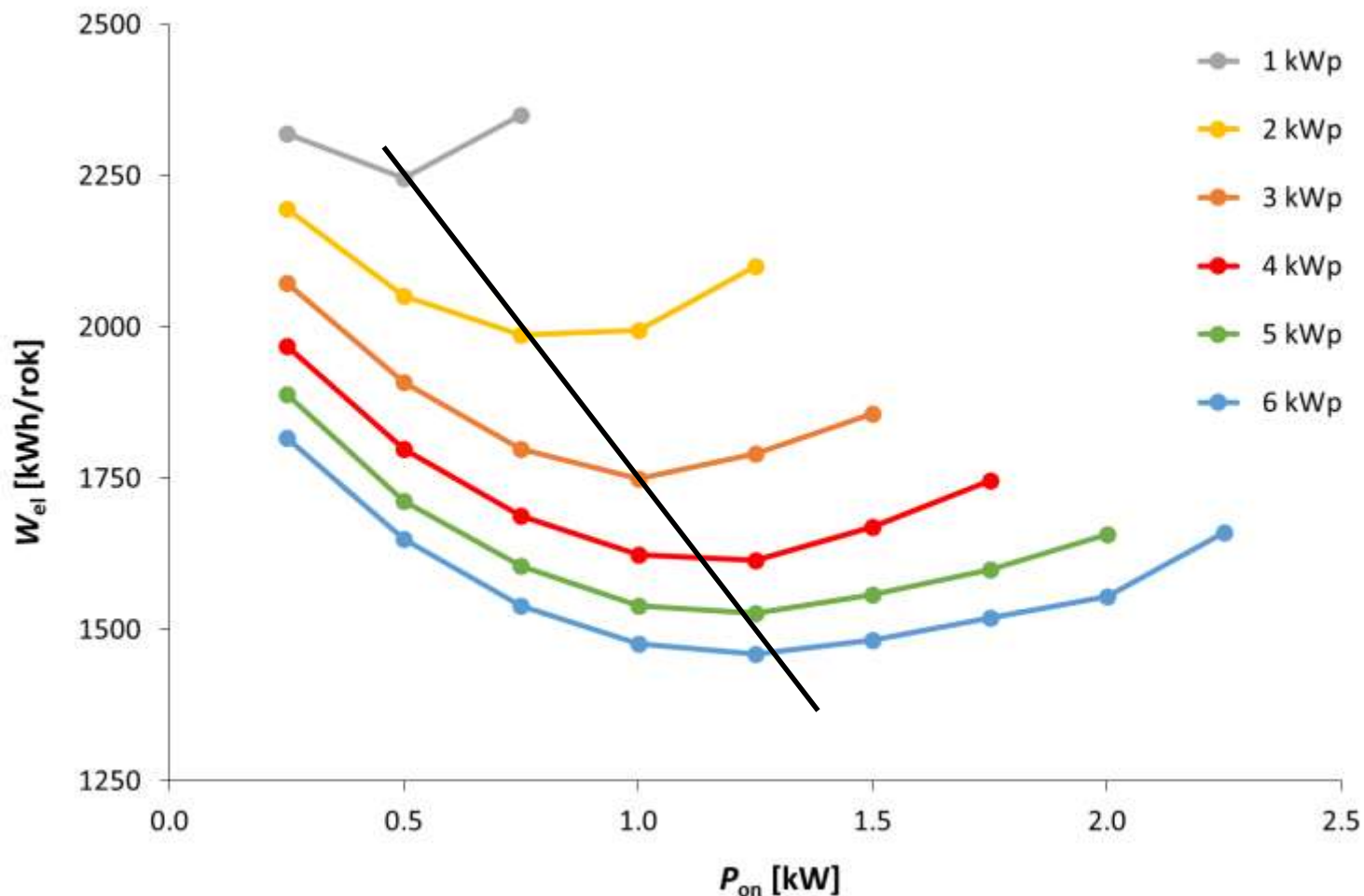

OPTIMÁLNÍ PRAHOVÁ HODNOTA PRO NUCENÉ SPUŠTĚNÍ TČ?

OPTIMÁLNÍ PRAHOVÁ HODNOTA PRO NUCENÉ SPUŠTĚNÍ TČ?

VÝHODY ADAPTIVNÍ REGULACE

bez adaptace provozu TČ

Parametr	Varianta bez FV	Varianta 1 kW _p	Varianta 3 kW _p	Varianta 6 kW _p
W_{el} [kWh/rok]	2446	2370	2217	2061
SPF systému [-]	2.7	2.7	2.9	3.1
Solární pokrytí f_{FV} [%]	-	3	9	16
Využití produkce r_{FV} [%]	-	8	8	6

adaptivní provoz TČ

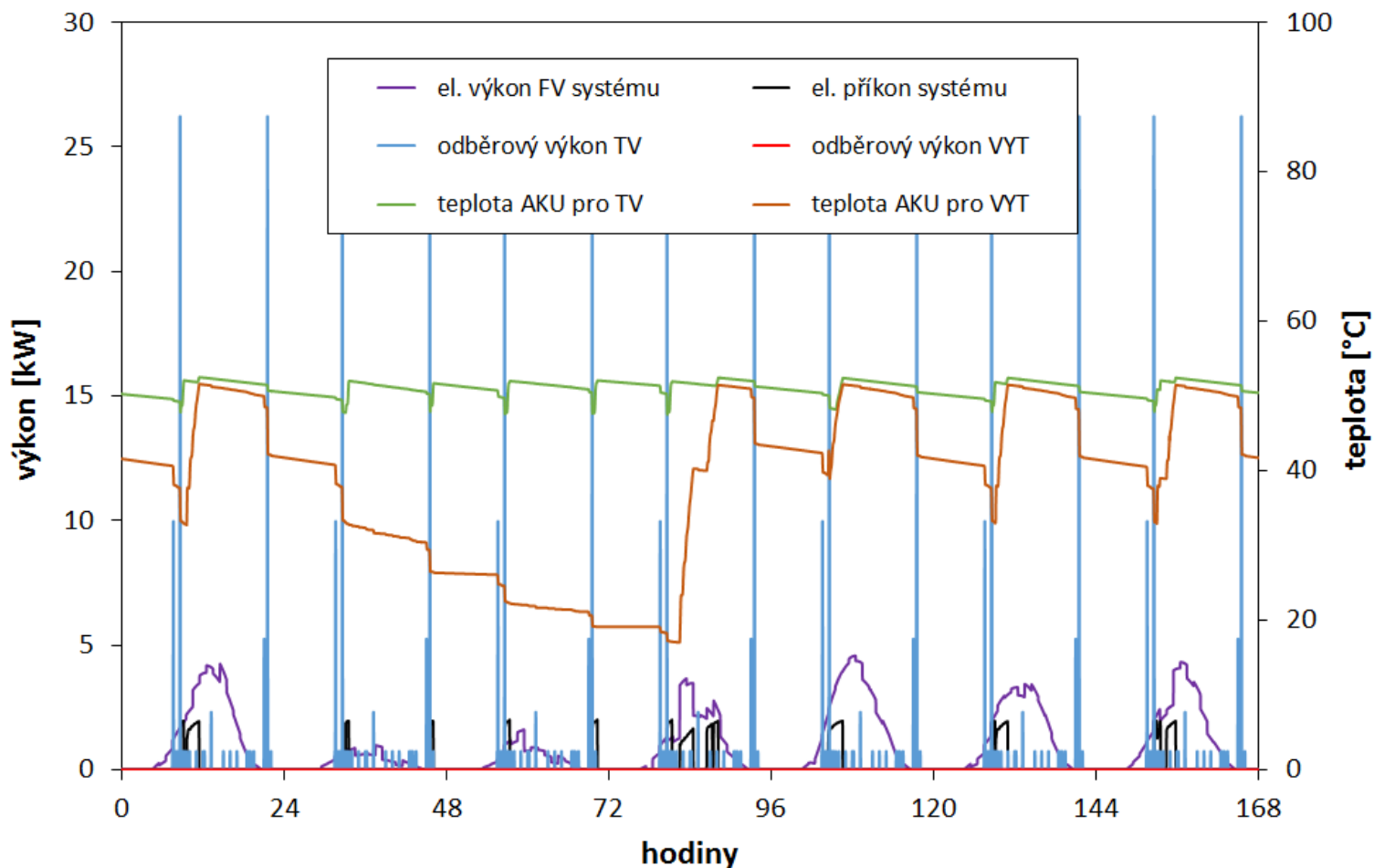
Parametr	Varianta bez FV	Varianta 1 kW _p	Varianta 3 kW _p	Varianta 6 kW _p
W_{el} [kWh/rok]	2446	2245	1749	1459
SPF systému [-]	2.7	2.9	3.7	4.4
Solární pokrytí f_{FV} [%]	-	10	32	44
Využití produkce r_{FV} [%]	-	26	27	19

-21 %

-29 %

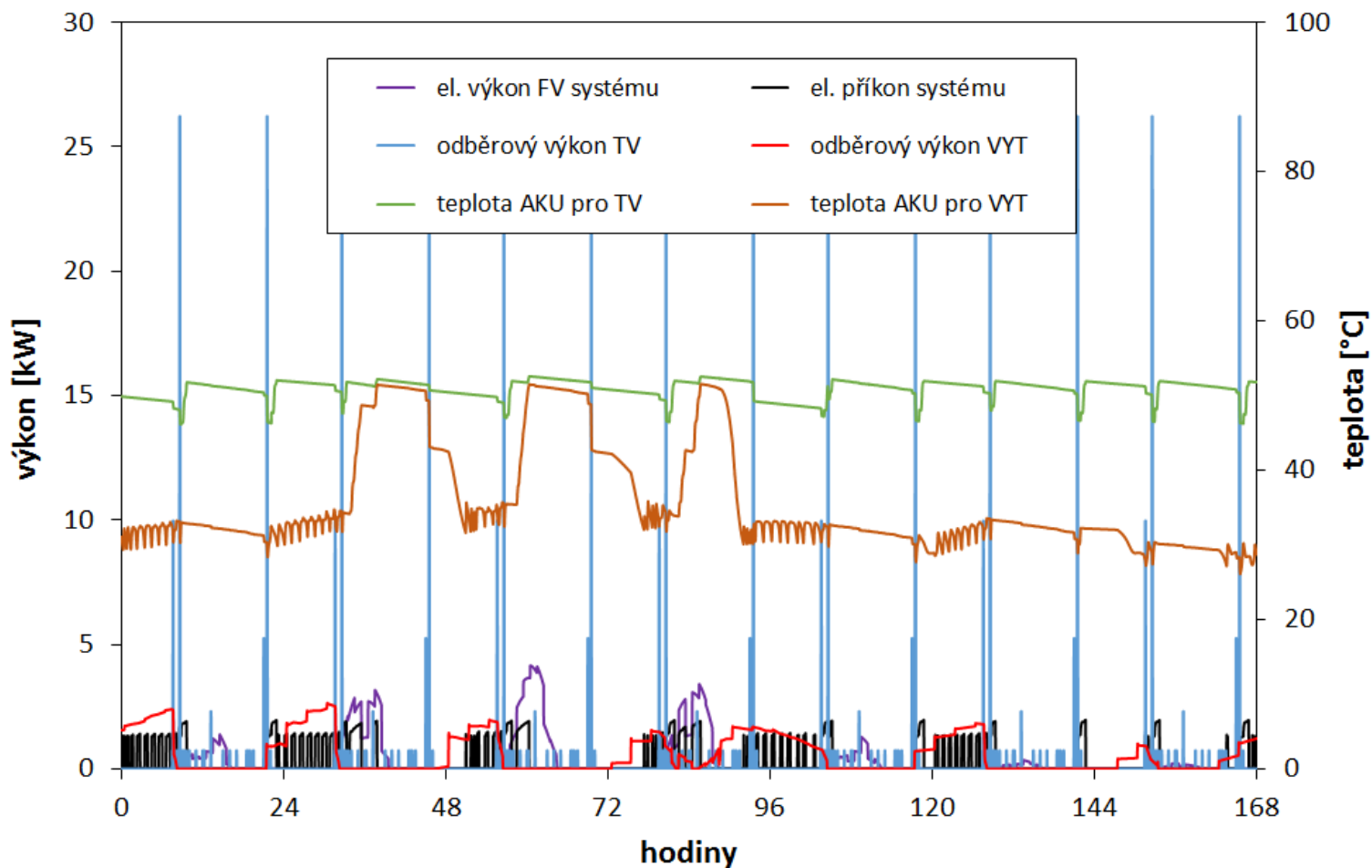

ADAPTIVNÍ PROVOZ KOMBINACE S FV SYSTÉMEM 6 kW_p - LÉTO

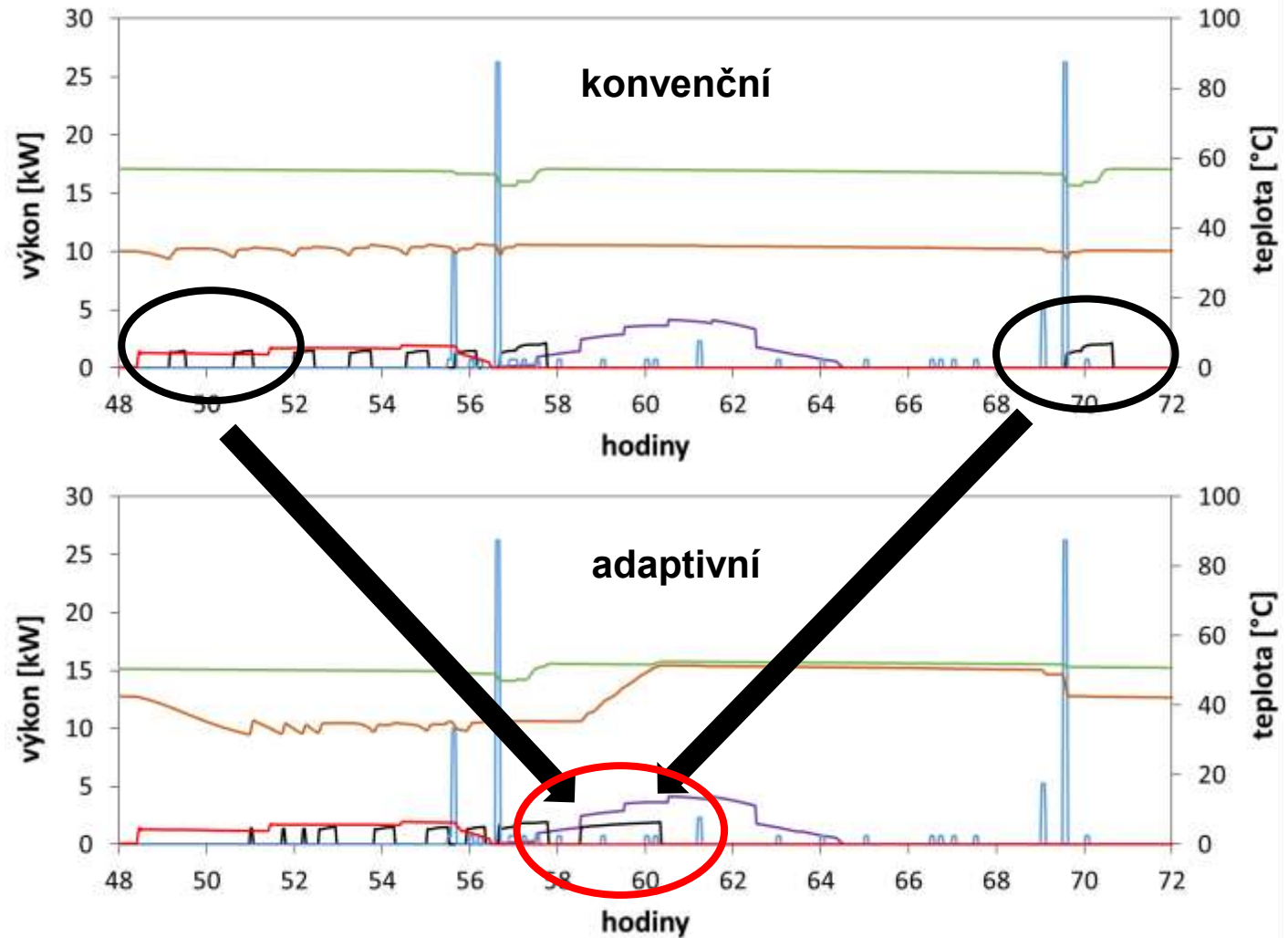

ADAPTIVNÍ PROVOZ KOMBINACE S FV SYSTÉMEM 6 kW_p - ZIMA

ADAPTIVNÍ PROVOZ – DETAIL ZIMA

ZÁVĚR

- **konvenční kombinace FV systému a tepelného čerpadla může uspořit elektřinu ze sítě, **ale málo ...****
  - využití produkce FV elektřiny řádově procenta
  - pokrytí spotřeby el. energie 10 až 15 %
- **adaptivní regulace výrazně snižuje spotřebu elektřiny ze sítě**
  - především u větších FV systémů: využití FV produkce 20 až 30 %
  - pokrytí spotřeby el. energie 30 až 40 %
- **prahová hodnota výkonu FV systému pro adaptivní provoz**
  - na úrovni cca 50 % max. příkonu tepelného čerpadla

ZÁVĚR

- dopad na hodnocení domu ...
  - pouze varianta s největším FV systémem splní horní hranici kritéria neobnovitelné primární energie

Parametr	Varianta bez FV	Varianta 1 kW _p	Varianta 3 kW _p	Varianta 6 kW _p
W_{el} [kWh/rok]	2446	2245	1749	1459
SPF systému [-]	2.7	2.9	3.7	4.4
Solární pokrytí f_{FV} [%]	-	10	32	44
Využití produkce r_{FV} [%]	-	26	27	19
Neobnovitelná PE [kWh/m ² .rok]	39	35	28	23

KUDY DÁL?

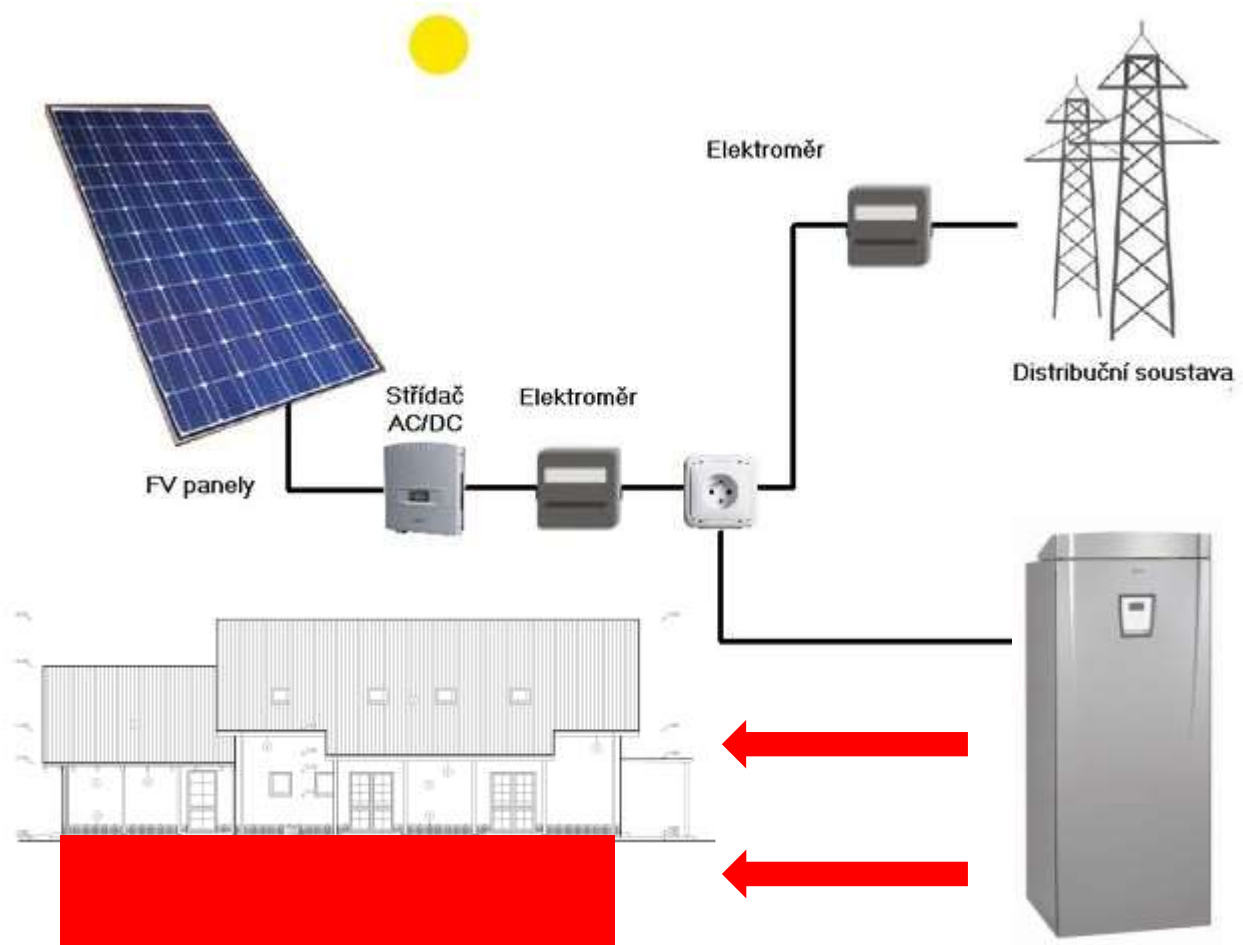

KOMBINACE FV SYSTÉMU A TEPELNÉHO ČERPADLA A DLOUHODOBÉ AKUMULACE

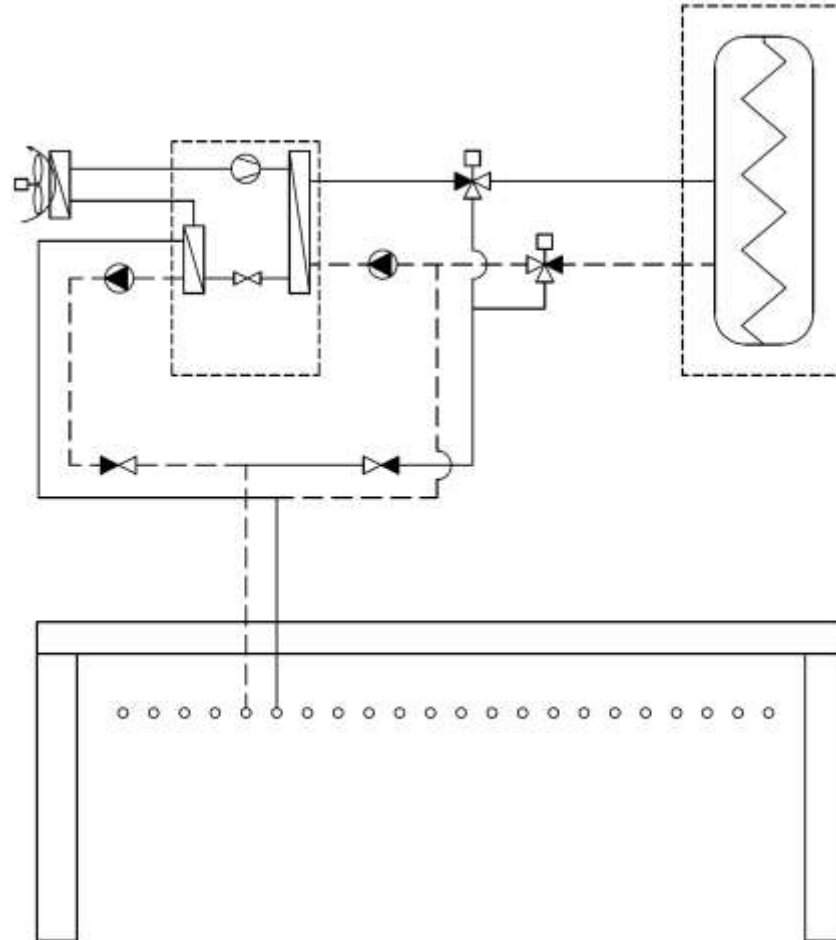
T A
Č R

Regulus
ÚSPORNÉ ŘEŠENÍ PRO VAŠE TOPENÍ

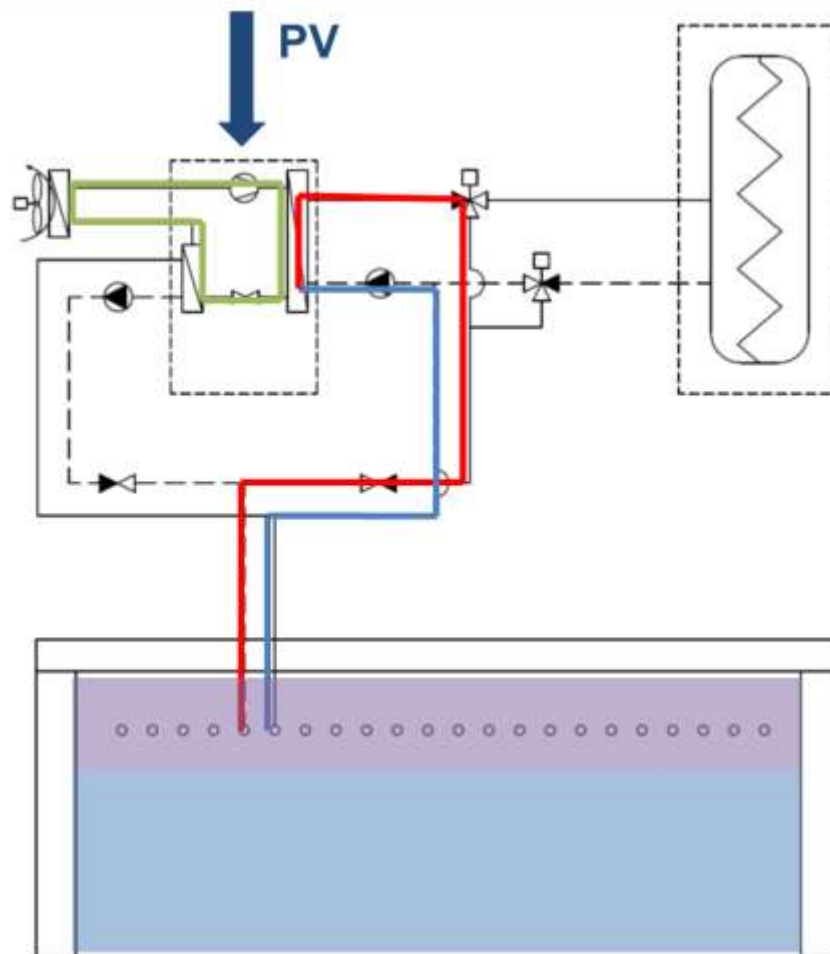
SCHÉMA

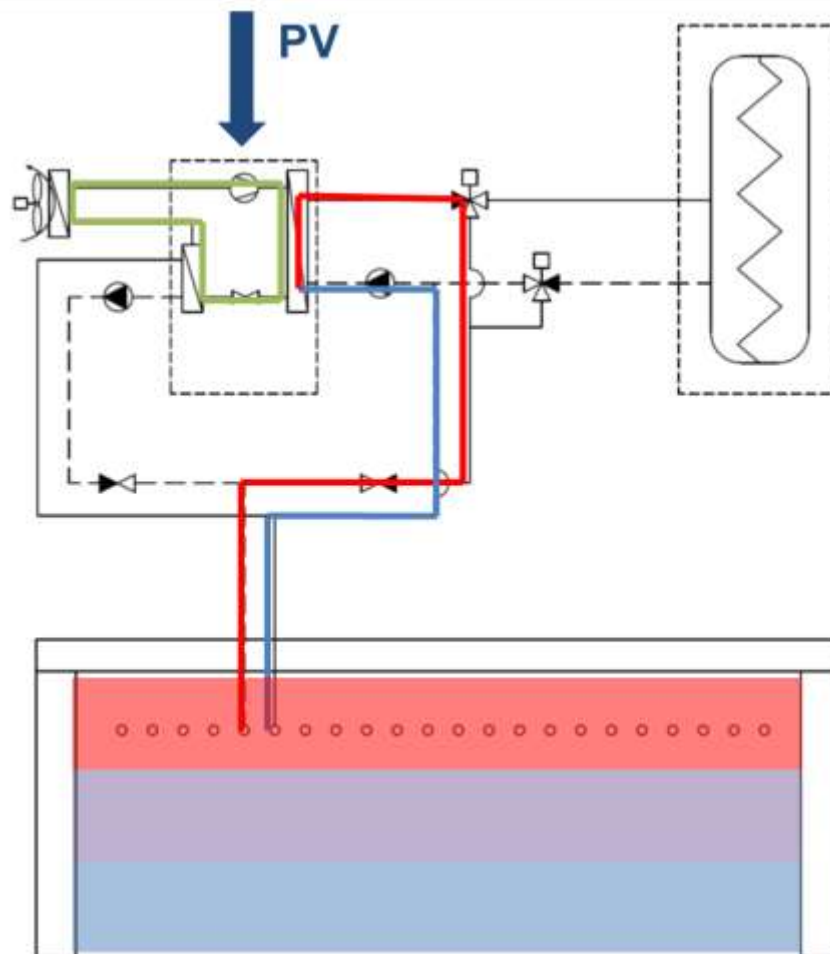

SCHÉMA: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU (LÉTO) ZE VZDUCHU

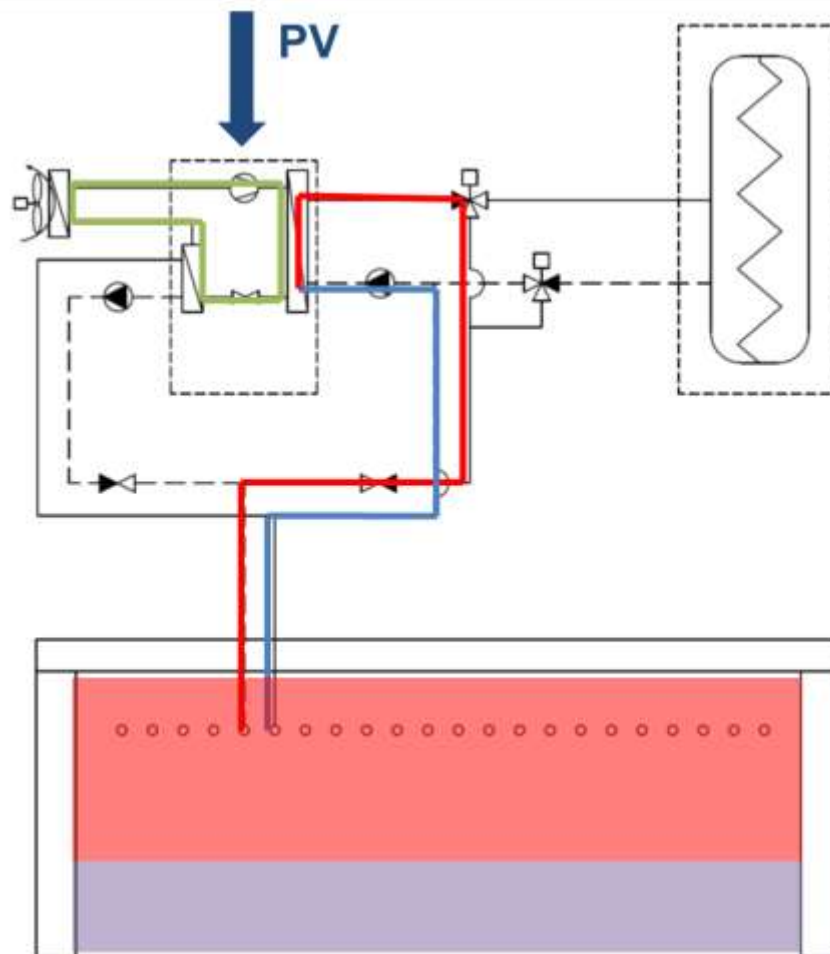

SCHÉMA: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU (LÉTO) ZE VZDUCHU

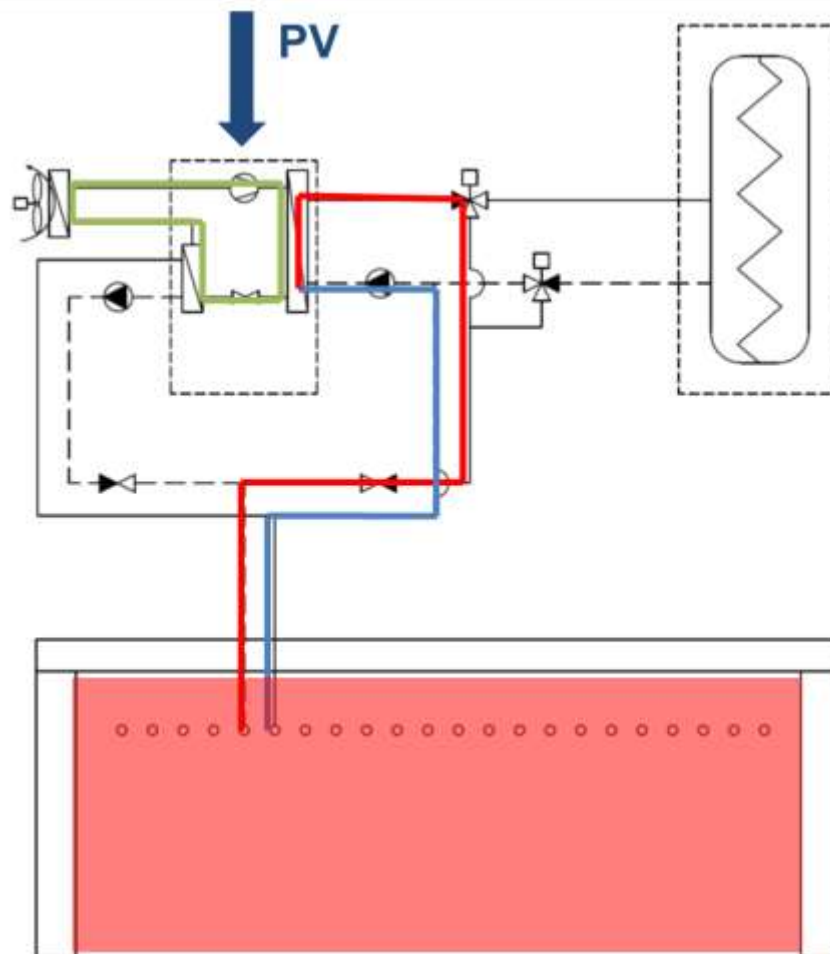
SCHÉMA: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU (LÉTO) ZE VZDUCHU

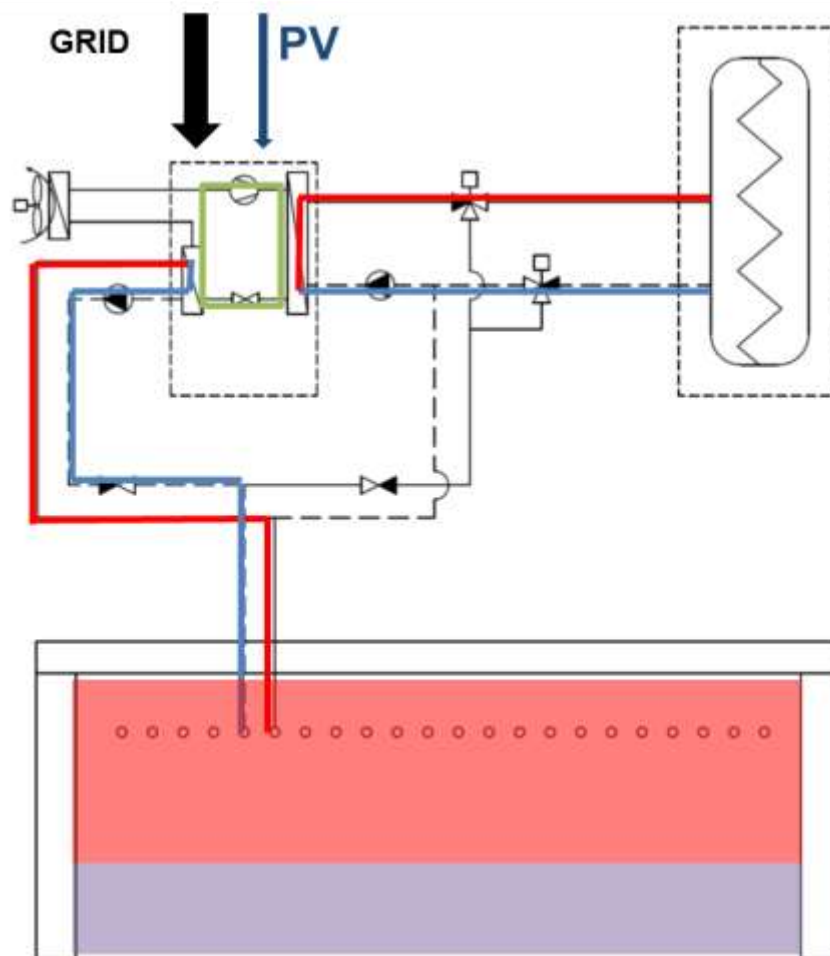

SCHÉMA: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU (LÉTO) ZE VZDUCHU

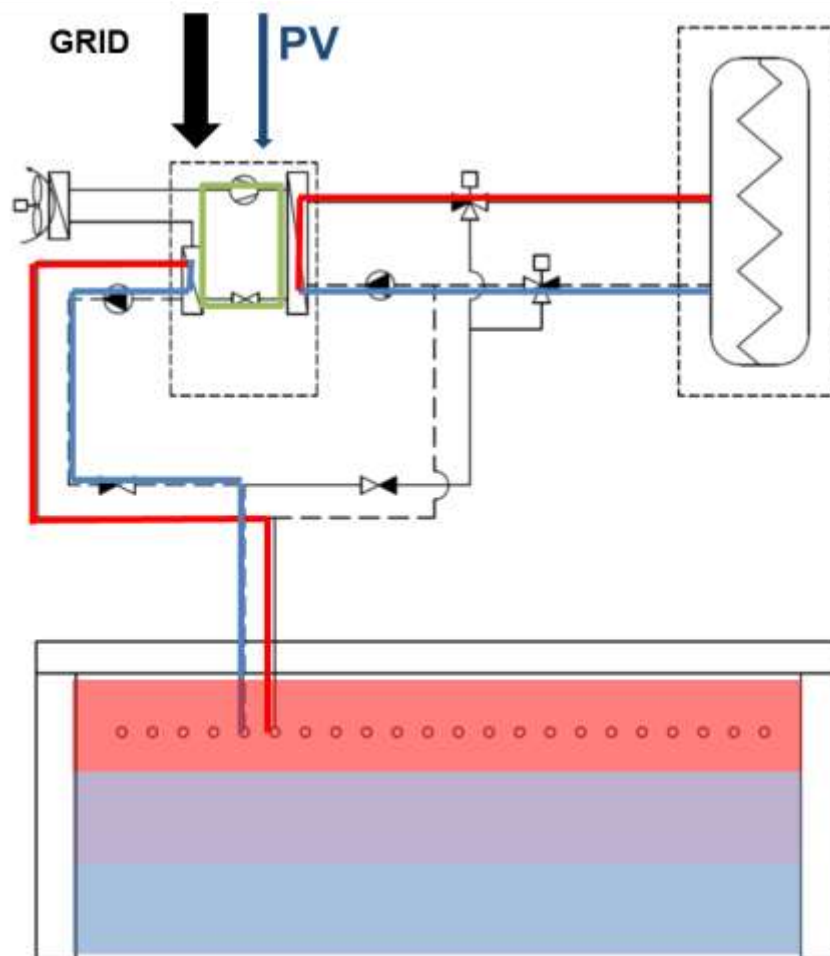

SCHÉMA: ZEMNÍ ZÁSOBNÍK JAKO ZDROJ TEPLA PRO TČ (ŘÍJEN)

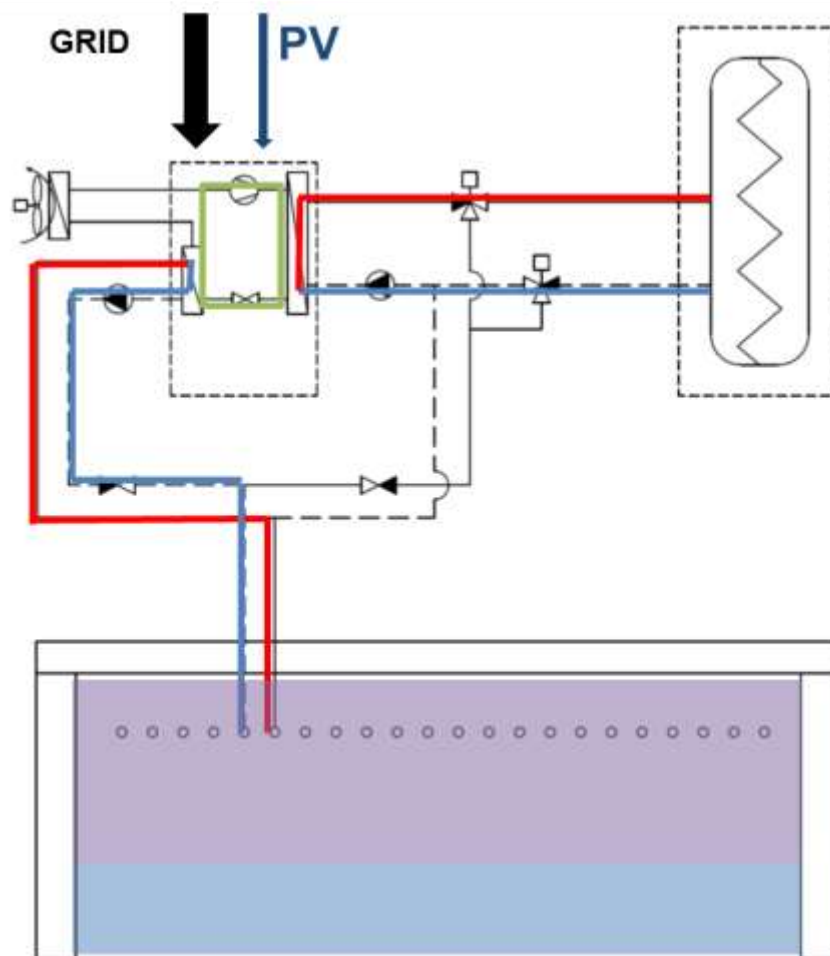

SCHÉMA: ZEMNÍ ZÁSOBNÍK JAKO ZDROJ TEPLA (PROSINEC)

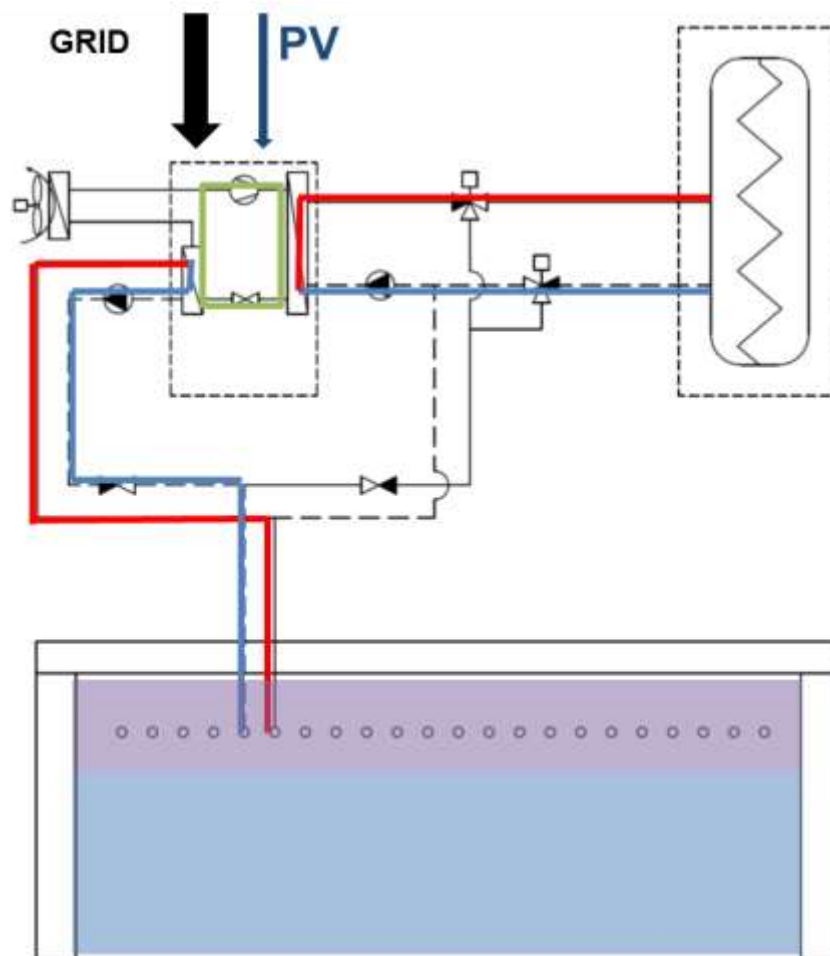

SCHÉMA: ZEMNÍ ZÁSOBNÍK JAKO ZDROJ TEPLA (ÚNOR)

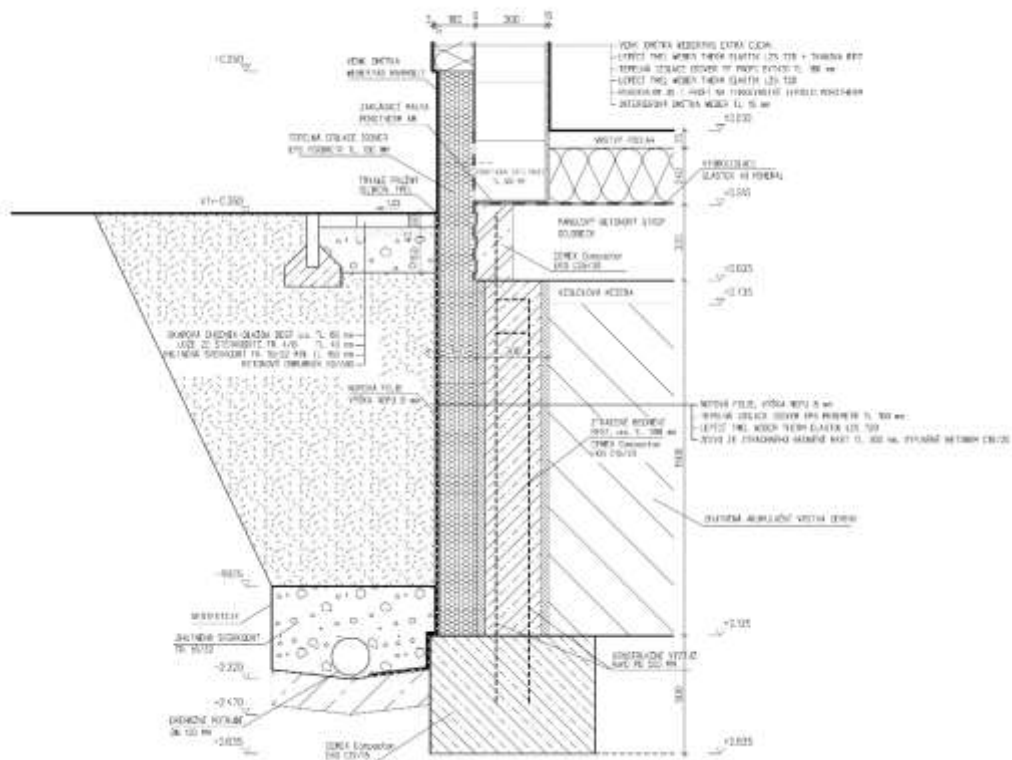
SCHÉMA: ZEMNÍ ZÁSOBNÍK JAKO ZDROJ TEPLA (BŘEZEN)

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: VÝSTAVBA

DETAIL 02 - NÁPOJENÉ STĚNY U ZÁKLADU H 1:0

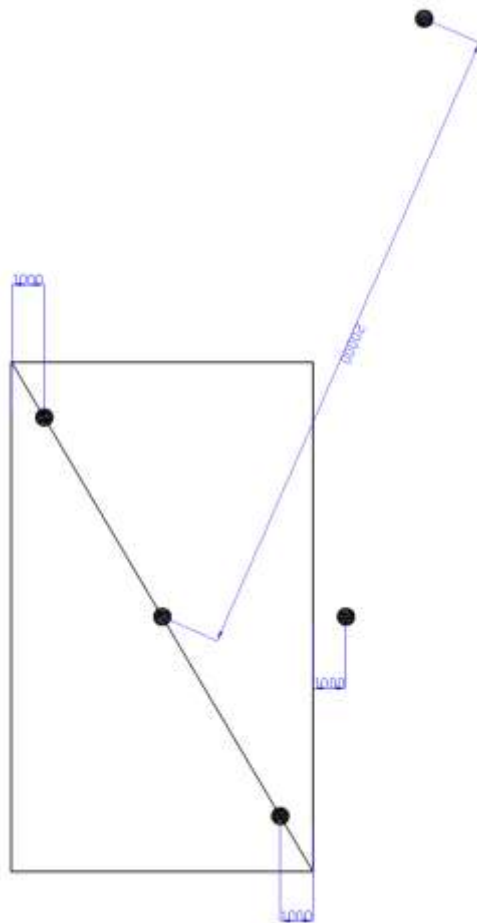

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: VÝSTAVBA

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: TEPLOTNÍ ČIDLA

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: VÝSTAVBA

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: VÝSTAVBA

ZEMNÍ ZÁSOBNÍK: VÝSTAVBA

TESTOVÁNÍ PRVKŮ: TEPELNÉ ČERPADLO

- tepelné čerpadlo s řízenými otáčkami
  - pro přizpůsobování elektrického příkonu výkonu FV systému
  - odběr tepla ze zemního výměníku (zásobníku) a chladiče vzduchu
  - volba chladiva: R410a (R32)

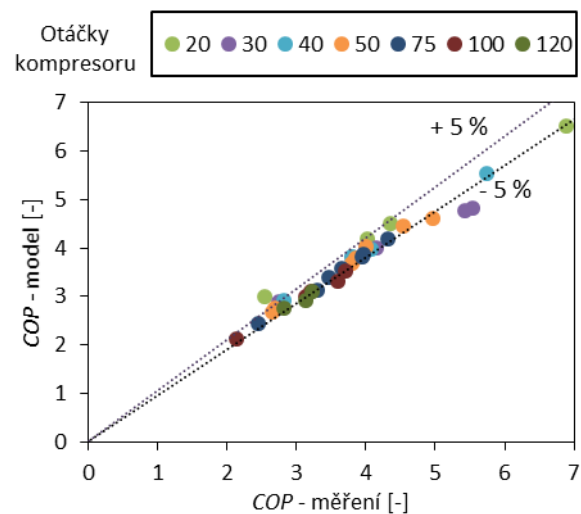
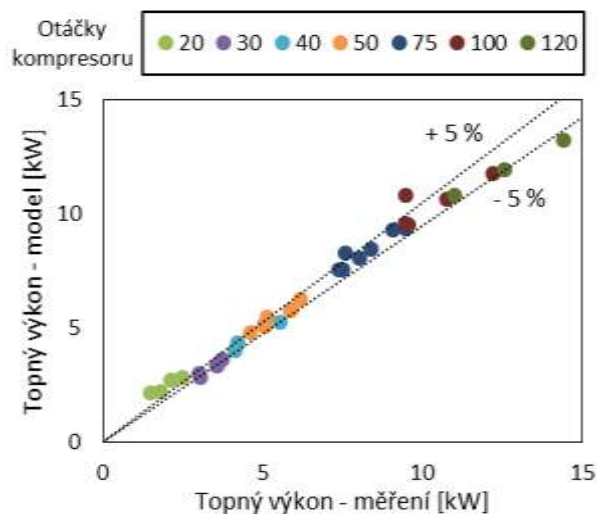

TESTOVÁNÍ PRVKŮ: TEPELNÉ ČERPADLO

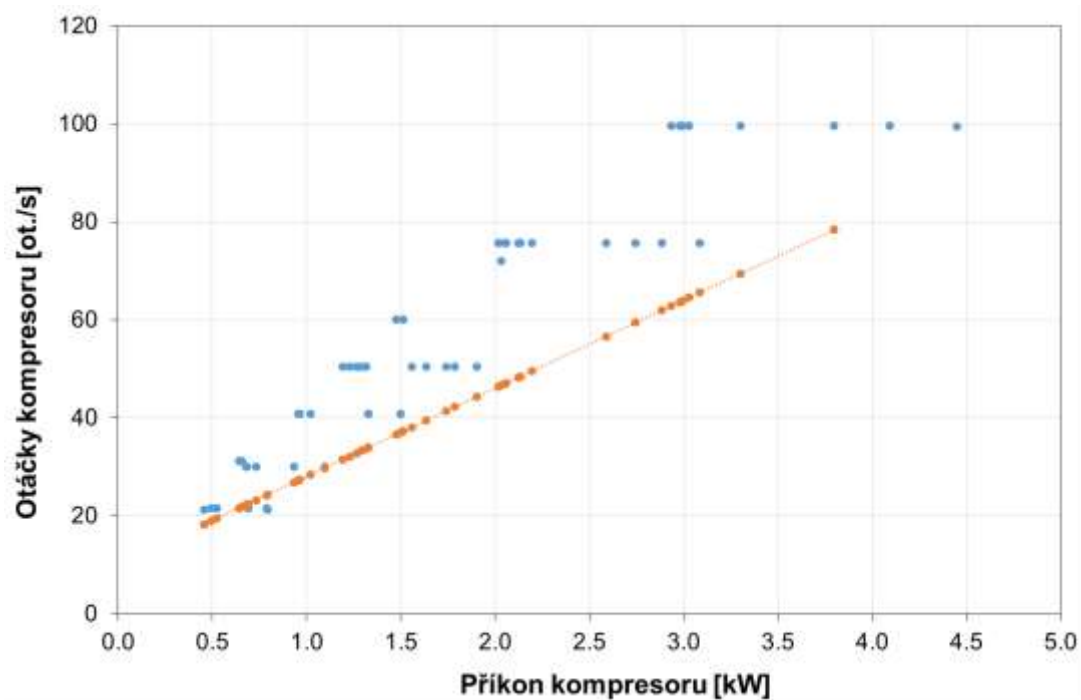
- postaveno a testováno
  - tepelný výkon a COP při změně otáček
  - chování invertoru, regulace expanzního ventilu
  - matematický model

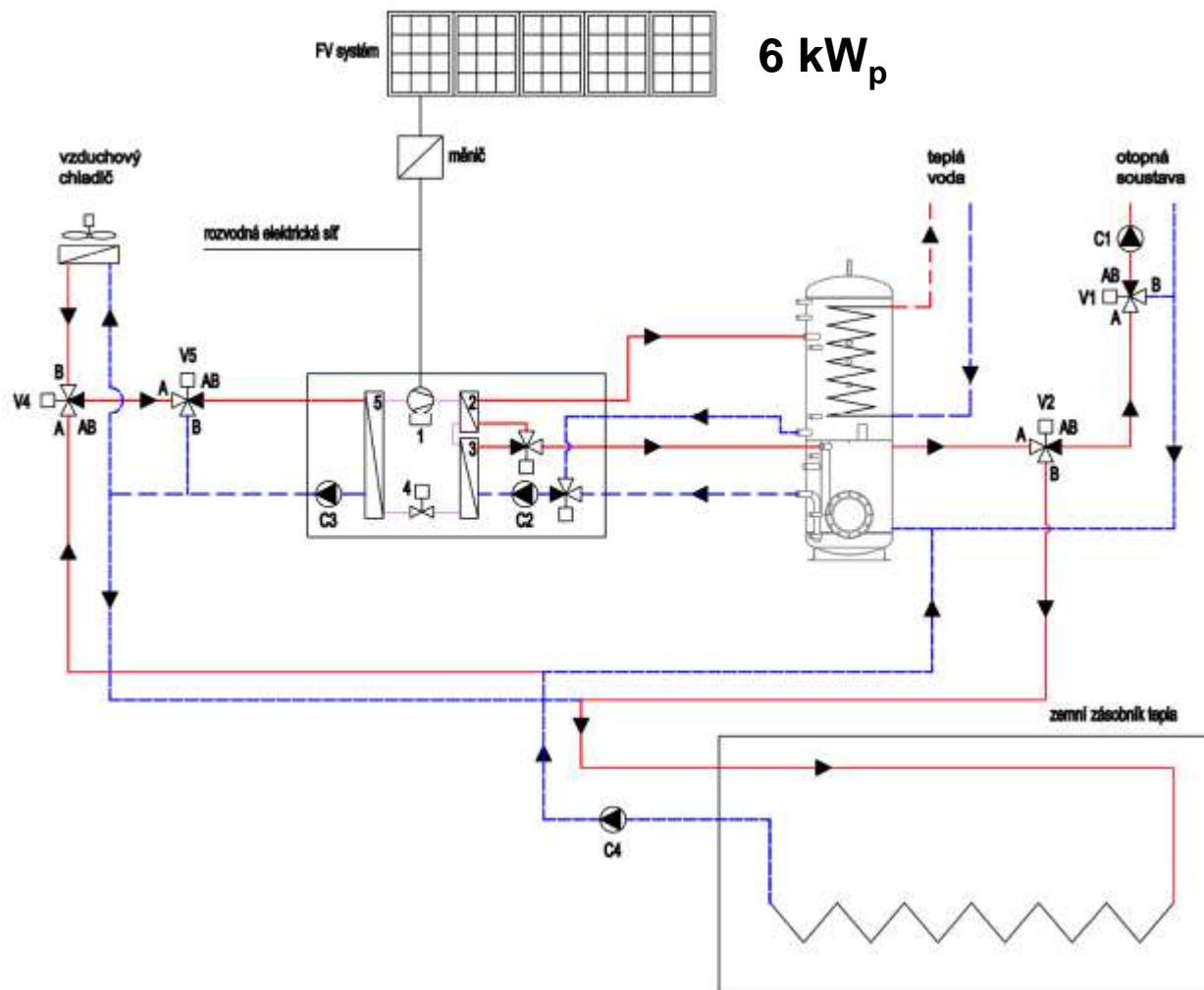
REGULACE TEPELNÉHO ČERPADLA

- souvislost mezi příkonem a otáčkami
  - nastavení otáček kompresoru na základě aktuálního elektrického výkonu FV systému

SIMULACE: SYSTÉM

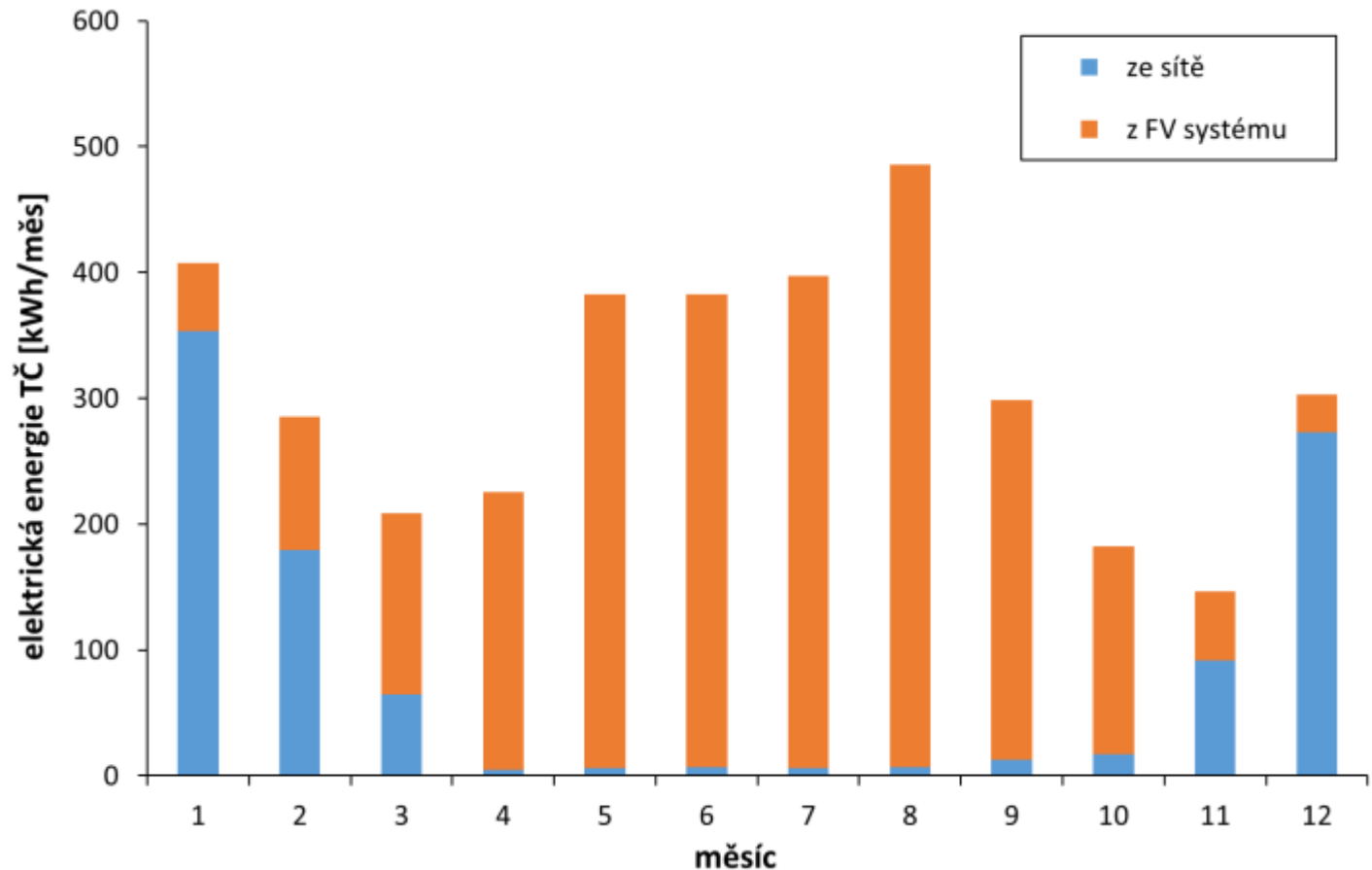
SIMULACE: SYSTÉM

- **simulační prostředí TRNSYS**
  - časový krok simulace 2 min
  - délka simulace 2 roky pro dosažení ustáleného stavu v polomasívu
  - výsledky převzaty z 2. roku simulace

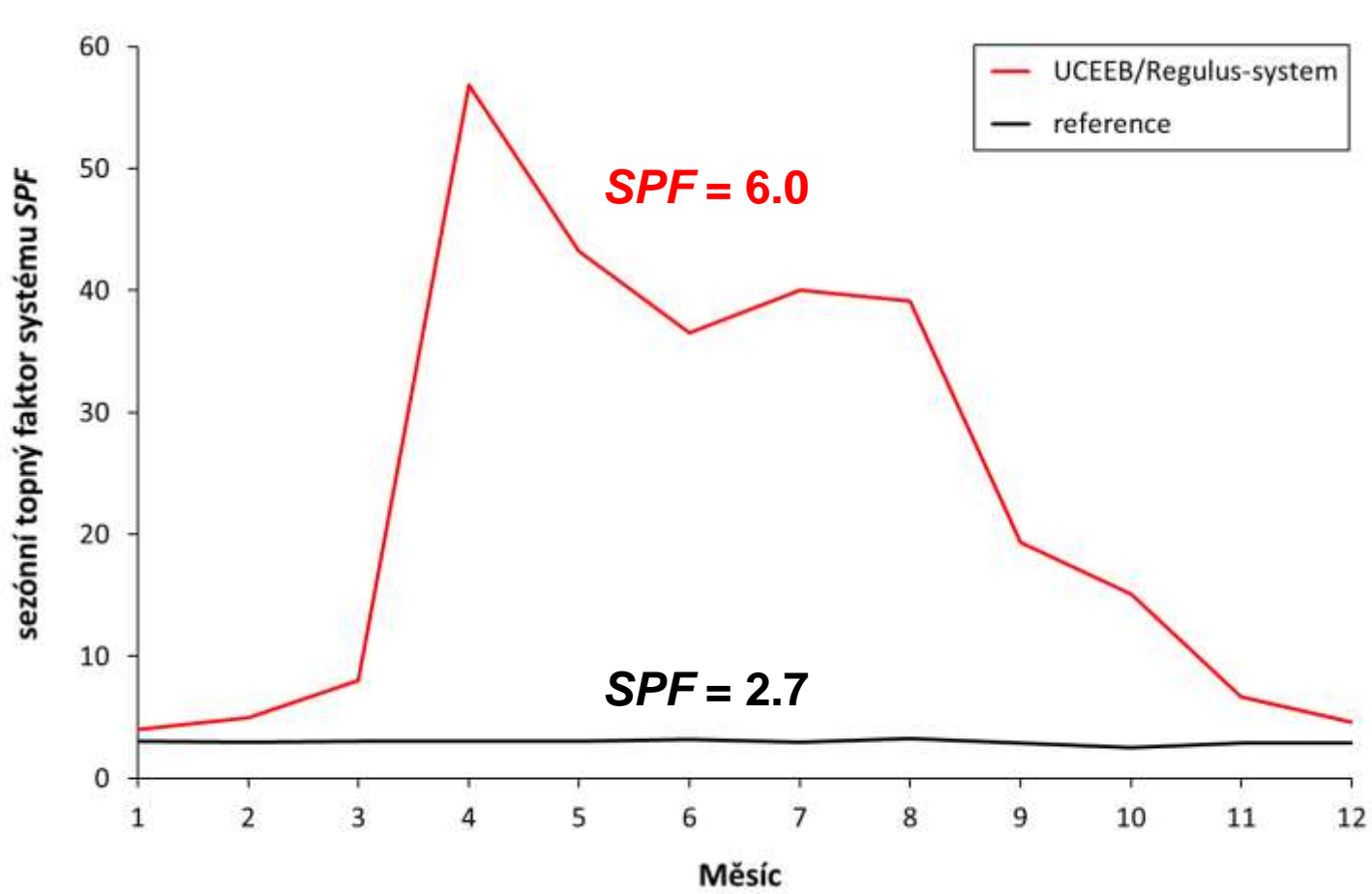

SIMULACE: VÝSLEDKY PRO SYSTÉM

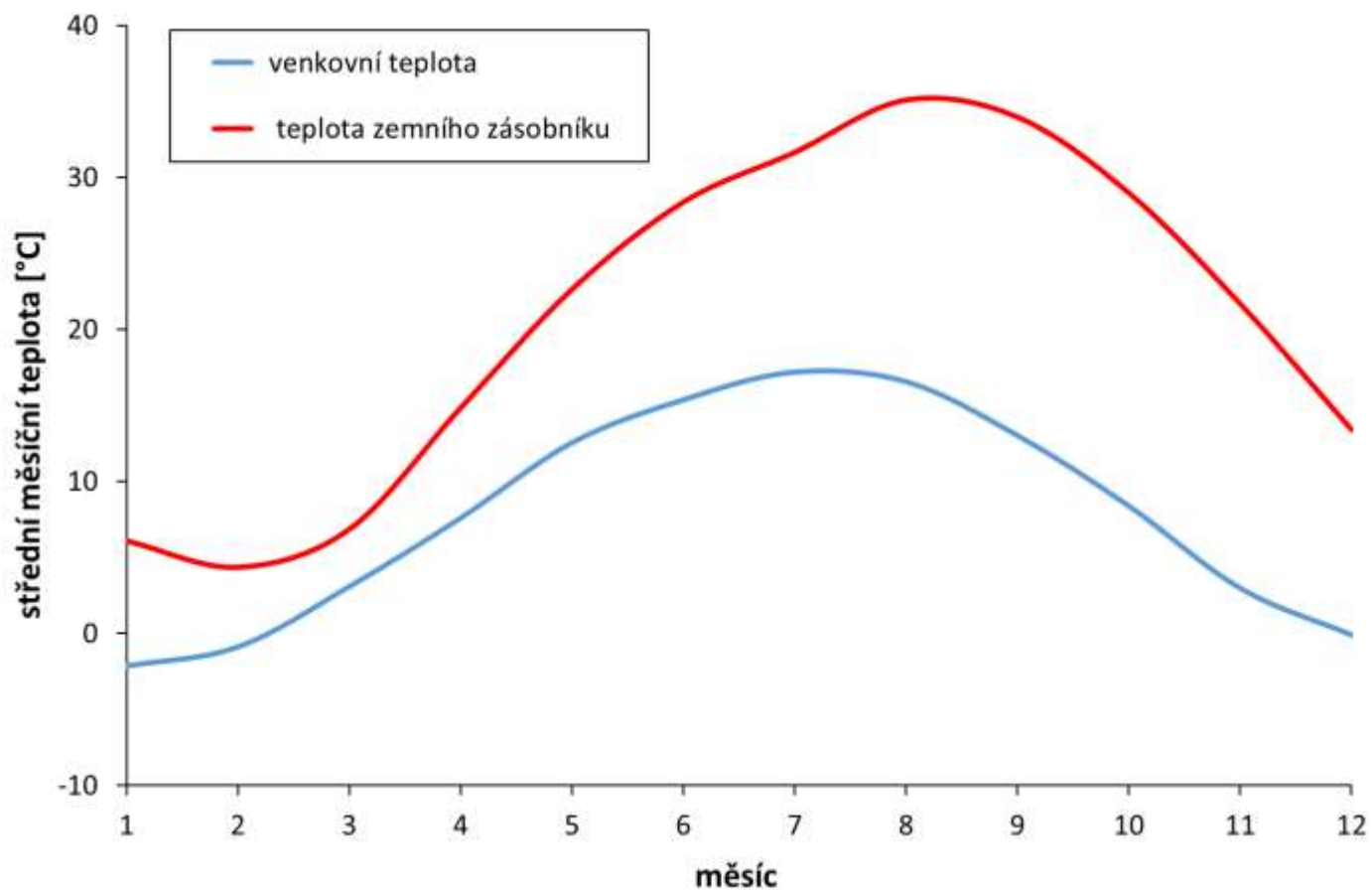

SIMULACE: VÝSLEDKY PRO SYSTÉM

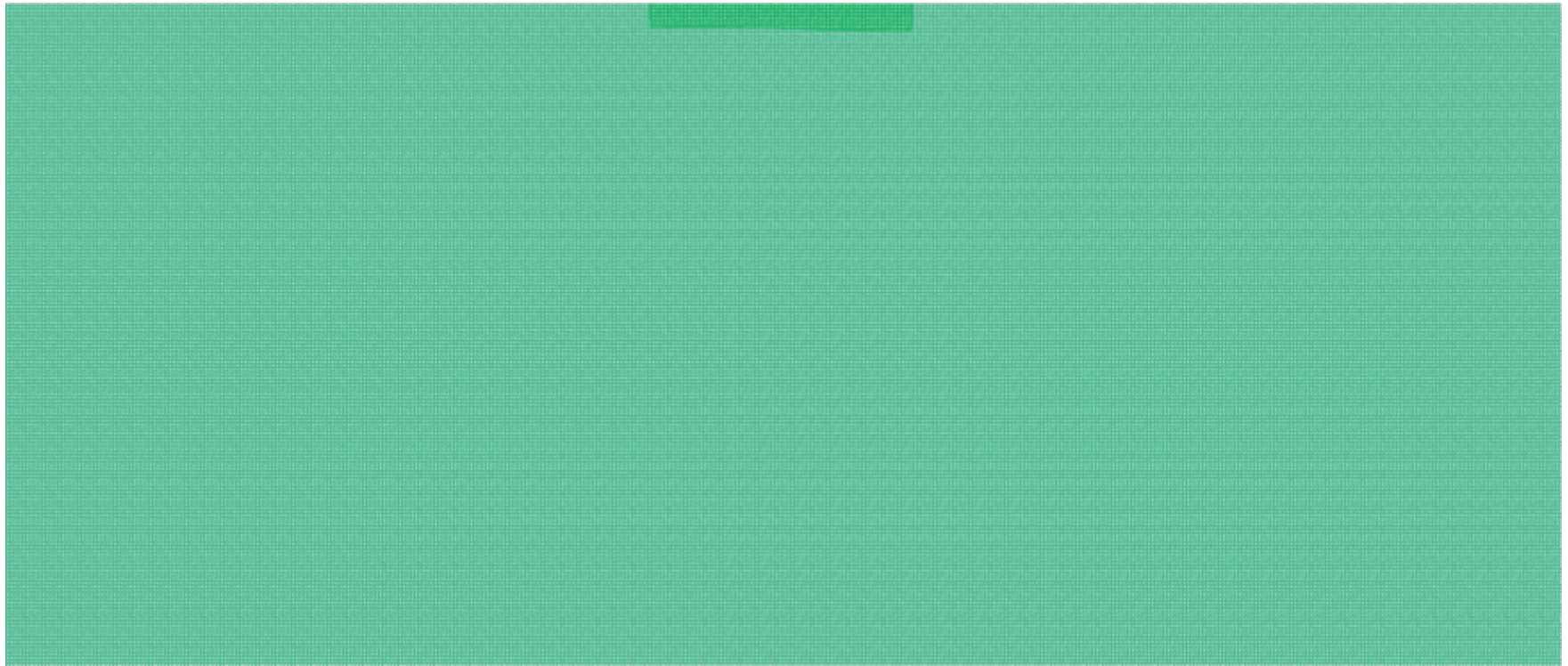
SIMULACE: VÝSLEDKY PRO SYSTÉM

SIMULACE: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU

březen

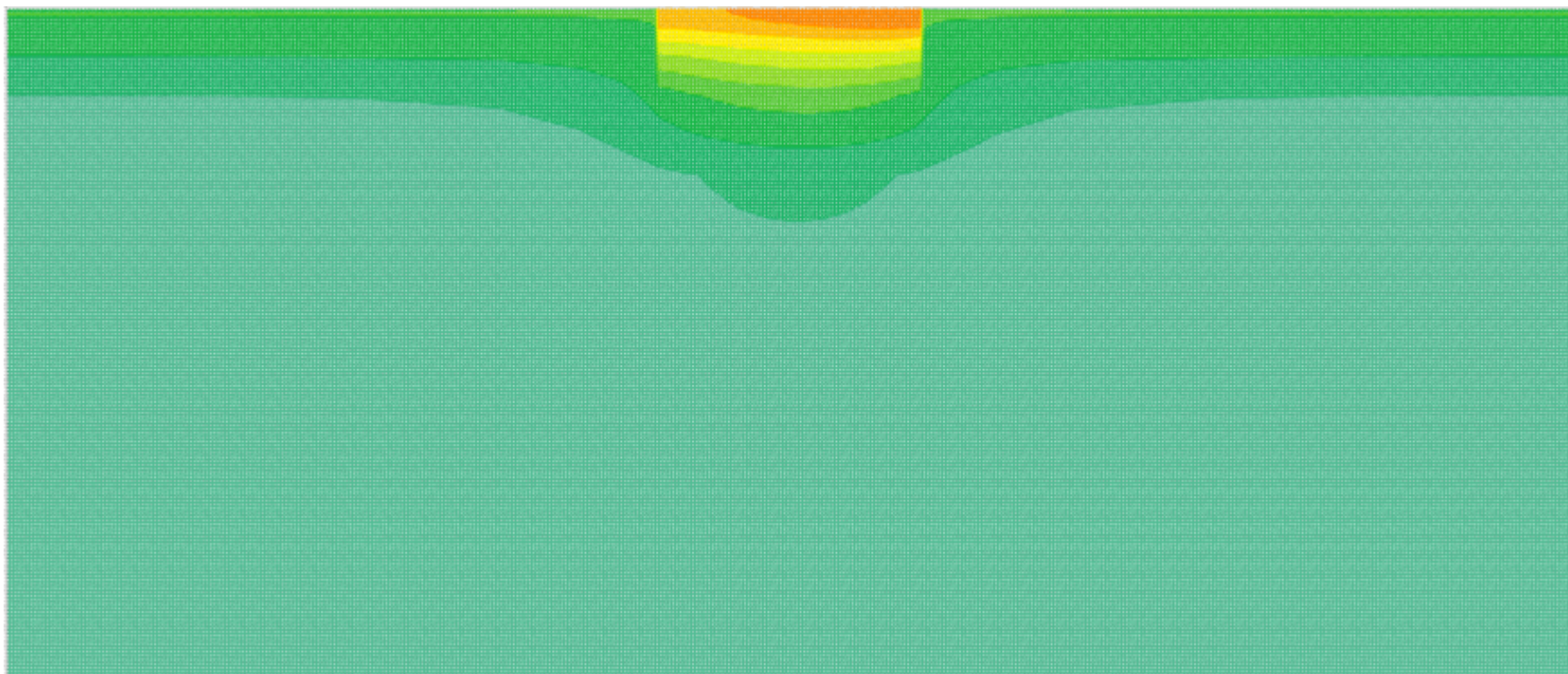

■ -5--2   ■ -2-1   ■ 1-4   ■ 4-7   ■ 7-10   ■ 10-13   ■ 13-16   ■ 16-19   ■ 19-22   ■ 22-25   ■ 25-28   ■ 28-31   ■ 31-34   ■ 34-37   ■ 37-40

SIMULACE: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU

červen

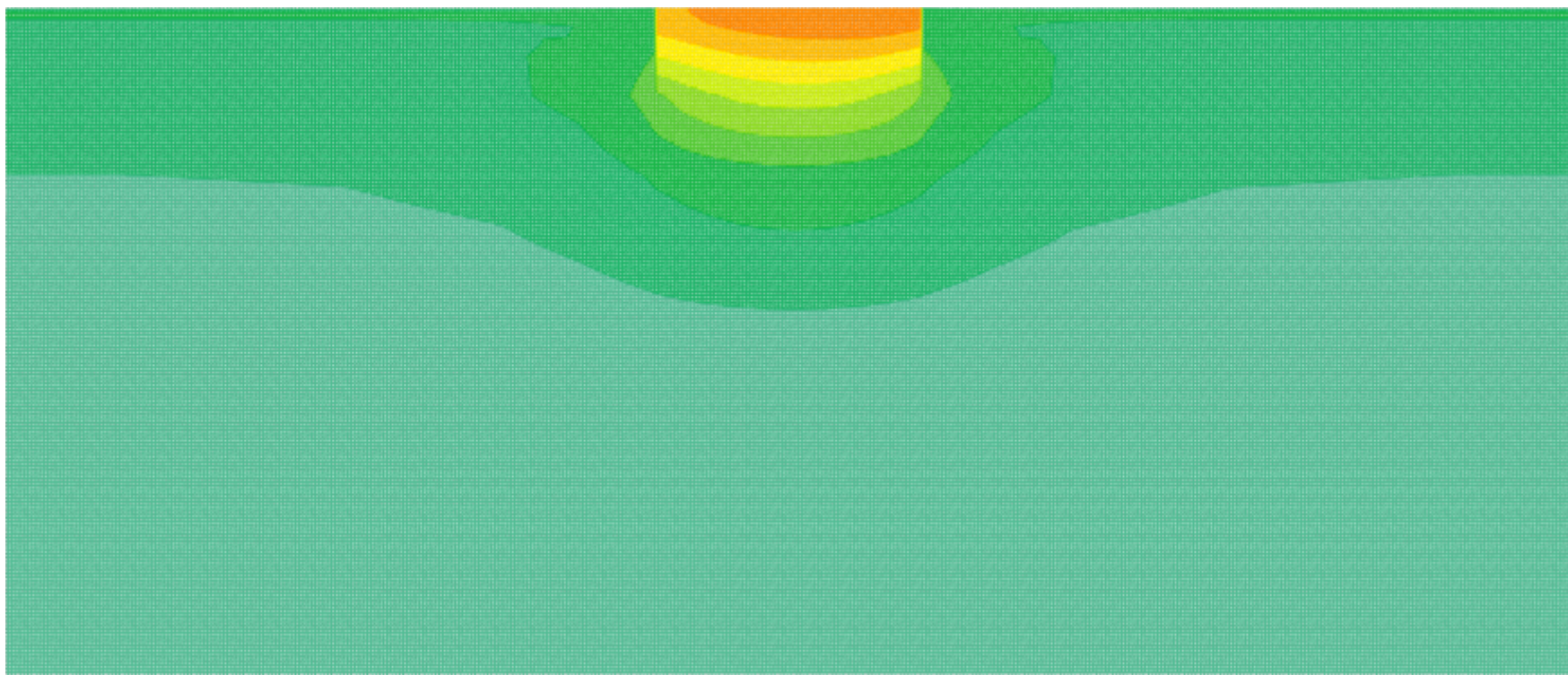
■ -5--2   ■ -2-1   ■ 1-4   ■ 4-7   ■ 7-10   ■ 10-13   ■ 13-16   ■ 16-19   ■ 19-22   ■ 22-25   ■ 25-28   ■ 28-31   ■ 31-34   ■ 34-37   ■ 37-40

SIMULACE: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU

září

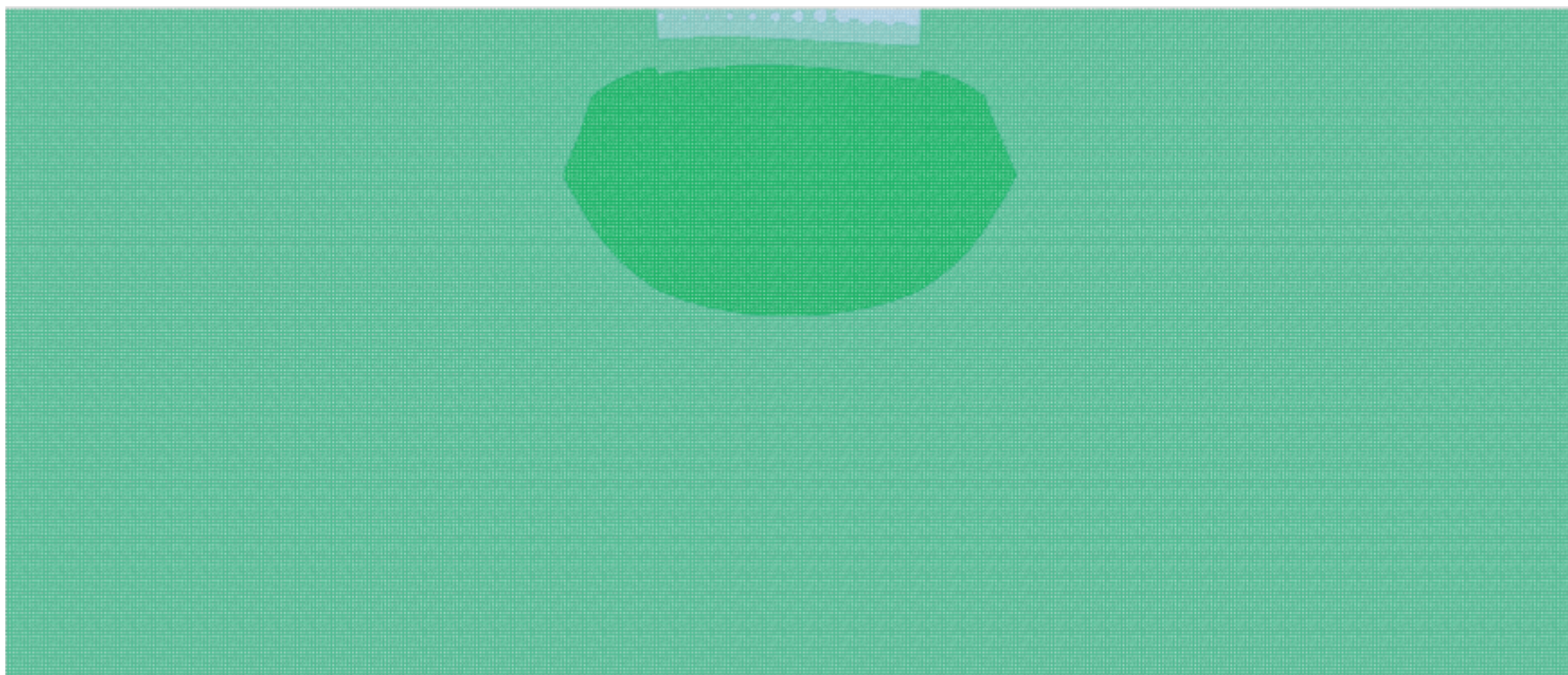

■ -5--2   ■ -2-1   ■ 1-4   ■ 4-7   ■ 7-10   ■ 10-13   ■ 13-16   ■ 16-19   ■ 19-22   ■ 22-25   ■ 25-28   ■ 28-31   ■ 31-34   ■ 34-37   ■ 37-40

SIMULACE: NABÍJENÍ ZEMNÍHO ZÁSOBNÍKU

prosinec

■ -5--2   ■ -2-1   ■ 1-4   ■ 4-7   ■ 7-10   ■ 10-13   ■ 13-16   ■ 16-19   ■ 19-22   ■ 22-25   ■ 25-28   ■ 28-31   ■ 31-34   ■ 34-37   ■ 37-40

SIMULACE: CELKOVÉ VÝSLEDKY

- **hodnocení budovy**
  - roční spotřeba elektrické energie **1078 kWh/rok**
  - více než 80 % energie je kryto z OZE
  - roční sezónní topný faktor celého systému $SPF = 6.0$
  - využití produkce FV elektřiny **44 %**
- neobnovitelná primární energie **17 kWh/m².rok**

REALIZACE A MONITORING SYSTÉMU

- **RD Hamry u Hlinska**
  - výstavba zemního výměníku, rodinného domu (2016)
  - dokončení realizace systému + monitoringu: jaro 2017
  - monitoring (1. fáze - ověření funkce): léto – zima 2017
  - monitoring (2. fáze – ověření modelu): 2018

- **optimalizace**
  - nastavení regulace
  - zobecnění návrhových parametrů (výkon FV systému, výkon TČ, objem nádrže, jiné úrovně energetické náročnosti domu)

Řešeno v rámci projektu TAČR TA04021243

Program **Alfa**

Udržitelný energetický zdroj pro téměř nulové budovy

tomas.matuska@uceeb.cz